

СТАСУНКІ
МІДІЦЫ АПРАДУЎ ВЫРАБЫ "ТРЫУМФ" 2 стар.

НАПЯРЭДАДНІ ПАДЗЕІ
НОВАЕ ПАДАРЖЖА "З ПАРАГАЎ У ГРЭКІ" 2 стар.

ДЫПКУР'ЕР
УДЗЕЛ ДЭЛЕГАЦЫІ
БЕЛАРУСІ ў ПАСЯДЖЭННІ МВФ І СБ 3 стар.

МЯСЦОВЫ ЧАС
ЛЮБАНСКІЯ КУЛЬВІНЫ 3 стар.

ГАСЦЕЎНЯ
СУСТРЭЧА З ПЕРАКЛАДЧЫКАМ
БІБЛІІ Васіліям СЕМУХАМ 4 стар.

ВЫСТАВА
"НЭМАНСКІ ШЛЯХ" Лўгена КАЗЮЛІ 4 стар.

СПАДЧЫНА
АДЗЕННЕ НАШЫХ ПРАШЧУРАЎ 5 стар.

ВЕСТКІ З СУПОЛАК
"ДОБРЫ ВЕЧАР" У АДЭСЕ 6 стар.

СЛУХАЙ СВАЁ
ГУРТ "N.R.M." 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА **РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі **Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**

9 кастрычніка 2002 года, № 41 (2807) **Цана 148 рублёў** **E-mail: golas_radzimy@tut.by**

хроніка жыцця

ДЭПУТАТЫ ўзяліся ЗА РАБОТУ
2 кастрычніка пачала работу восеньская сесія Нацыянальнага сходу Беларусі.

Да канца года дэпутаты павінны разгледзець каля 100 законапраектаў, што тычацца палітычнай, эканамічнай, сацыяльнай, культурнай і іншых сфер жыцця краіны. Як адзначыў спікер Палаты прадстаўнікоў Вадзім Папоў, "неабходна не проста прыняць праектаў, а паслядоўнае фарміраванне нацыянальнай заканадаўчай сістэмы, арыентаванай на вырашэнне стратэгічных задач, адзінай па сваіх мэтах і несупярэчлівай па сутнасці".

ВЫПРАБОВАЕЦЦА КАСІЛКА
Паралельна з навукова-даследчымі работамі па стварэнні бульбаўборачных камбайнаў у "ДСКБ па збожжавай і кармаўборачнай тэхніцы" пры "Гомсельмашы" ўжо распрацавана і праходзіць выпрабаванні на палях Гомельшчыны касілка для ўборкі бульбоўніку. Яна можа працаваць у счэпцы з любой мадыфікацыяй "Беларуса". Першыя выпрабаванні далі эфектыўныя вынікі.

НА ЗДЫМКУ: касілка для ўборкі бульбоўніку на выпрабаваннях у калгасе імя Урыцкага Гомельскага раёна.

ЦЭНТР Еўропы – НА ВІЦЕБШЧЫНЕ?
Беларускія вучоныя правялі новыя разлікі і з вялікай доляй дакладнасці вызначылі геаграфічны цэнтр Еўропы.

Згодна з разлікамі, умоўная кропка, "грамадзянства" якой прыпісваюць сабе і іншыя еўрапейскія краіны (Польшча, Чэхія, Літва і іншыя), размясцілася ў Віцебскай вобласці на паўднёвы захад ад Полацка, побач з возерам Шо. У час пошукаў геаграфічнага цэнтра выкарыстоўваліся новыя падыходы да вызначэння межаў еўрапейскага кантыненту. У прыватнасці, водная прастора

Балтыйскага і Белага мораў разглядалася як ўнутраныя вадаёмы Еўропы. Беларускія вучоныя ўпэўнены ў правільнасці сваіх разлікаў.

АДОБРАНЫ ЗАКОНАПРАЕКТ АБ СВАБОДЗЕ ВЕРАВЫЗНАННЯ
Упершы дзень шостага сесіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу сенатары амаль аднагалосна адобрылі законапраект "Аб свабодзе веравызнання і рэлігійных арганізацыяў".

Прадстаўляў законапраект старшыня Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Станіслаў Буко. Асноўнай сутнасцю новага законапраекта С.Буко назваў тое, што ён зможа "стварыць бар'ер на шляху рэлігійнай экспансіі, перашкодзіць развіццю дэструктыўных груп і неакультызму, абмежаваць дзейнасць замежных місіянераў" і гэтым створыць "усе неабходныя ўмовы для дзейнасці нашых традыцыйных рэлігій".

Законапраект пачне дзейнічаць адразу пасля яго падпісання Прэзідэнтам.

НОВАЯ ПАРОДА
Новая парода кароў – беларуская чорна-пярэстая – выведзена ў Інстытуце жывёлагадоўлі Нацыянальнай акадэміі навук.

Селекцыйная работа па яе стварэнні вялася на працягу 30 гадоў пад кіраўніцтвам прафесара Міхаіла Грыня. Атрыманы пяцітысячны статак поўнаасцю забяспечвае жыццяздольнасць новай пароды. Чорна-пярэстая карова прыстасавана да звычайных умоў утрымання, непераборлівая ў кармленні, а іх галоўнай адметнасцю з'яўляецца высокая прадукцыйнасць. Каровы здольныя даваць да 6,5 тысячы літраў высакакаснага малака ў год. Па параметрах прадукцыйнасці беларуская чорна-пярэстая не саступае прызнаным у свеце пародам буйной рагатай жывёлы.

БЯЛЫНІЧЫ АТРЫМАЛІ СВОЙ ГЕРБ
Геральдычная камісія Беларусі выдала дзяржаўнае пасведчанне на герб гарадскога пасёлка Бялынічы.

Аўтарам герба па выніках спецыяльнага конкурсу стала мясцовая мастачка Ларыса Журавіч. Яна стварыла вобраз Божай Маці з дзіцем на фоне мірнай сіні і залацістага гістарычнага мясцовага сцяга.

Падрывавала Ларыса ЛАЗАР.

стоп-кадр

ЦЕРАМ-ЦЕРАМ-ЦЕРАМОК

Восень... Выбраны з прысядзібнага ўчастка бульба, буракі, морква і ўсё тое, што спрадзеку назапашвае добры гаспадар на зіму. А што Пётр і Кацярына МУЗЫЧЭНКІ з Чачэрска (на здымку) – добрыя гаспадары, відаць і па дагледжаным і такім прыгожым доме.

падзея

З'ЕЗД БЕЛАРУСАЎ РАСІІ

У Маскве адбыўся Другі з'езд Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі". У яго рабоце прынялі ўдзел больш за 500 дэлегатаў і гасцей, сярод якіх шмат вядомых у свеце людзей: пісьменнікаў, касманautaў, вучоных, артыстаў.

З'езд пачаўся з афіцыйнага выканання дзяржаўных гімнаў Расіі і Беларусі. Прывітаў усіх прысутных старшыня Савета ФНКА "Беларусы Расіі" Францішак Каўрыга. У прэзідыум з'езда былі выбраны дэлегаты і госці з Расіі і Беларусі: старшыня Камісіі Савета па справах нацыянальна-культурных аўтаномій, міністр РФ Уладзімір Зорын, намеснік Дзяржсакратара Саюзнай дзяржавы Сяргей Калашнікаў, адказны сакратар Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі Уладзімір Аксёнаў, віцэ-прэм'ер РБ Уладзімір Дражын, міністр інфармацыі РБ Міхаіл Падгайны, міністр культуры РБ Леанід Гуляка і іншыя.

Дэлегатам і гасцям накіравалі віншаванні кіраўнікі дзяржаў-суседзяў – Прэзідэнт Расіі Уладзімір Пуцін і Беларусі Аляксандр Лукашэнка, а таксама спікер расійскага парламента Генадзь Селязнёў і Дзяржсакратар Саюзнай дзяржавы Павел Барадзін. Яны адзначылі, што брацкія народы павінны жыць у міры і згодзе і нарошчваць эканамічнае супрацоўніцтва.

У ходзе з'езда падведзены вынікі за папярэдні перыяд работы і акрэслены задачы на перспектыву.

Форум завяршыўся вялікім канцэртам.

Таццяна КУВАРЫНА,
(Падрэагнанасці ў наступных нумарах).

спорт

КУБАК СНД

Спаборніцтва на Кубак СНД па скачках з парашутам праводзіцца штогод у канцы верасня ў пасёлку каля Туапсэ ў даволі складаных кліматычных умовах: вышыня 400 метраў над узроўнем мора, вецер, які пастаянна мяняе накірунак.

Нашу краіну прадстаўлялі "Узброеныя сілы", "БелАСТА" і каманда з Віцебска. У выніковым пратаколе сярод 17 мужчынскіх каманд лепшымі з беларусаў былі нашы ваенныя – сёмая пазіцыя. Беларускі на пятым месцы сярод жаночых каманд.

У індывідуальных практыкаваннях на дакладнасць прыземлення сярод нашых парашутыстаў лепшым стаў Аляксей Налівайка (сёмая пазіцыя).

Спаборнічаюць парашутысты. Тэкст і фота Міхаіла МАЗАКОВА.

ЧЫТАЙЦЕ «ГОЛАС РАДЗІМЫ» У ІНТЭРНЭЦЕ!
<http://golas.promedia.by>

стасункі

“ТРЫУМФ” ПРАПІСАЎСЯ Ў ВІЦЕБСКУ

Вырабы фірмы “Трыумф Інтэрнацыянал” сёння добра ведаюць прадстаўніцы прыгожай паловы чалавецтва ў 150 краінах свету.

Гэта не выпадкова. Свой шлях да заваявання жаночых, а заадно і мужчынскіх сэрцаў нямецкая фірма па вытворчасці гарсэтных вырабаў пачала яшчэ ў 1886 годзе. А праз пяць гадоў яе заснавальнік Міхаэль Браўн і Готфрыд Шпісхафер падалі заяўку на патэнт “Празрыстыя дэталі адзення”, якія выраблялі са шкла, цэлулоіду або нерастваральнага кашыраванага жэлаціну. Гэта ідэя настолькі прыйшла даспадобы прыгажуням, што нават пурытане-англічане падпісалі дагавор на пастаўку навінак для сваіх каханых. Пасля 40 гадоў бесперапыннага развіцця і росту фірма арганізавала ў Цюрыху свой першы замежны філіял, дзе, дарэчы, і зараз знаходзіцца цэнтральнае фінансавое ўпраўленне гэтага сусветна вядомага прадпрыемства.

На працягу ўсяго XX стагоддзя “Трыумф” трывала трымаў сваю марку, адпавядаючы ўсім новым павявам часу. І гэтыя традыцыі захаваліся па сённяшні дзень. Мільёнам жанчын свету добра вядома, што фірма выкарыстоўвае высакаякасныя матэрыялы, перадавыя дызайнерскія распрацоўкі, робіць бездакорны крой вырабаў. У 1981 годзе тут была распрацавана серыя бялізны Ве Нарру, якая вырабляецца з натуральных матэрыялаў і ўвасабляе сабой камфорт. У 1996 годзе з’явілася серыя Form and Beauty — для карэкцыі і фарміравання фігуры, а ў 1999-м укаранёна Easy We ag — бяскоўная вытворчасць вырабаў. Зараз у фірме звыш 70 тысяч супрацоўнікаў, а гадавы абарот складае больш за 1,6 мільярда долараў ЗША. Цяпер філіялы “Трыумф Інтэрнацыянал” дзейнічаюць у Бельгіі, Вялікабрытаніі, Швецыі, Італіі, Фінляндыі, Нарвегіі, Даніі, Аўстрыі і Галандыі. А два гады таму ў карпарацыі з’явіўся надзейны партнёр і ў Беларусі.

Гэта здарылася пасля таго, як сумеснае беларуска-германскае прадпрыемства “Імелда” і “Трыумф Інтэрнацыянал” падпісалі дагавор аб стварэнні ў Віцебску швейнай вытворчасці гарсэтных вырабаў менавіта для “Трыумфа”. Так у СЭЗ “Віцебск” з’явілася таварыства з абмежаванай адказнасцю “Грацыя”. Для развіцця вытворчасці была выдзелена пазыка ў суме 250 тысяч DM, спецыялісты прадпрыемства прайшлі абучэнне ў Германіі, і ў лютым мінулага года першая лінія пачала выдаваць прадукцыю з

маркай “Трыумфа”, зробленую працавітымі рукамі беларусаў.

Як гаворыць дырэктар “Грацыі” Андрэй Стрэльскі, самым цяжкім быў перыяд станаўлення, калі існавала шмат праблем, не хапала вопытных швачак і спецыялістаў. Але з часам яны былі вырашаны, а на прадпрыемства пачалі прыходзіць кваліфікаваныя спецыялісты з віцебскіх швейных фабрык, ПТВ, тэхнікумаў, тэхналагічнага ўніверсітэта. І калі год таму тут працавала 150 швачак, то зараз калектыў налічвае 470 чалавек. А самае галоўнае, што яго работа атрымала высокую адзнаку з боку нямецкіх партнёраў. Вясной гэтага года тут у эксплуатацыю быў уведзены новы цэх па пашыву купальнікаў.

“Гэта падзея — знак высокага даверу да беларусаў, якія з’яўляюцца партнёрамі “Трыумфу”, — гаворыць Андрэй Стрэльскі. — І мы вельмі шчаслівыя, што такое супрацоўніцтва адбылося і мае поспех”.

І гэта не проста словы. Акрамя пашыву гарсэтных вырабаў для “Трыумфу”, віцеблянам дадзена права скарыстоўваць вядомую гандлёвую марку на ўсіх сваіх вырабах і рэалізоўваць іх на тэрыторыі Беларусі. Зараз у Мінску на праспекце Скарыны і ў Віцебску адкрыты фірменныя гандлёвыя дамы, дзе прадстаўлены самы шырокі асартымент: бялізна, купальнікі, пляжнае і хатняе адзенне і шмат іншых сучасных мадэлей, якія карыстаюцца попытам сярод беларускіх модніц. Праўда, набываць такую шыкоўную штучку, якая, хоць і каштуе менш, чым у Еўропе, сёння можа далёка не кожная жанчына. Таму і разыходзіцца пакуль па краіне не так шмат вырабаў, як жадалі б іх стваральнікі. Але ўсё ж з кожным месяцам колькасць прыхільніц “Трыумфу” павялічваецца, і Андрэй Стрэльскі спадзяецца, што праз год-два марка стане больш вядомай у краіне і будзе працаваць на сябе. Да таго ж у бліжэйшых планах беларусаў — асваенне расійскага і ўкраінскага рынкаў, дзе пакуль не вельмі добра знаёмыя з цудоўнай прадукцыяй “Трыумфу”.

Дарэчы, калектыў “Грацыі” зараз падаў заяўку на ўдзел у конкурсе “100 лепшых тавараў у Беларусі” і разлічвае на перамогу.

Ларыса ЛАЗАР.

экалагічны праект

ВЕЦЕР, СОНЦА І ВАДА — НАШЫ ЛЕПШЫЯ СЯБРЫ

У былой сядзібе княжацкага роду Ваньковічаў намаганнямі Міжнароднага экалагічнага ўніверсітэта імя Андрэя Сахарова ствараецца унікальны экалага-энергетычны парк. Падобнага няма пакуль на ўсёй постсавецкай прасторы.

Размешчана сядзіба ў Дзяржынскім раёне Мінскай вобласці. Хутка ў гэтых маляўнічых мясцінах вырастае цэлы студэнцкі гарадок з навуковымі лабараторыямі, інтэрнатамі і аўтаномнай сістэмай энергаабеспячэння. На тэрыторыі экалага-энергетычнага парку плануецца зманціраваць ветраныя, сонечныя і гідраўстаноўкі, якія будуць абаграваць усе будынкi. Ён стане эк-

сперыментальным цэнтрам выкарыстання бяспечных і таных спосабаў атрымання энергіі. Адно ветраную ўстаноўку і дзве “сонечныя батарэі” аўстрыйскія грамадскія аб’яднанні ўжо перадалі эканергапарку.

Міжнародны экалагічны ўніверсітэт імя Андрэя Сахарова плануе завяршыць будаўніцтва за тры гады.

(“Мінск—Навіны”).

галерэя майстроў

ВІТАЛЬ І ЯГО ВЯСЁЛАЯ КАМΠΑНИЯ

Гумар заўсёды прысутнічае ў творчасці майстра-кераміста з Пружан Віталія Раманоўскага. У яго кампазіцыях увасоблены тыя жыццёвыя сітуацыі, якія ён падгледзеў, назіраючы за землякамі на рынку, у аўтобусе, на адпачынку.

Усе яго работы непаўторныя. Маленькія керамічныя героі нібы жывыя. Майстру ўдаецца з гліны стварыць не статычныя фігуркі, а каларытныя вобразы з іскрамётным “характарам”. Сваё майстэрства кераміст перадае дзецям у Пружанскім цэнтры творчасці дзяцей і моладзі.

НА ЗДЫМКУ: Віталь РАМАНОЎСКИ са сваімі работамі.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

напярэдадні падзеі

ШЛЯХ “З ВАРАГАЎ У ГРЭКІ” ЗНОЎ ПРАЛЯЖА ПРАЗ БЕЛАРУСЬ

Рунічныя камяні і іншыя дакументы VIII-XI стагоддзяў, эпохі вікінгаў, складуць экспазіцыю выставы, якая адкрыецца ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры ў Мінску ў сярэдзіне кастрычніка. Аб падзеях, што напярэднялі гэтай новаму падарожжы “з варагаў у грэкі”, расказаў дырэктар музея Пётр ХАЦЬКО.

Усё пачалося са звычайнага тэлефоннага званка, сказаў ён. Пазваніў са Стакгольма наш суайчыннік гісторык Андрэй Катлярчук, які займаецца гістарычнымі сувязямі Беларусі і Швецыі, а больш дакладна, тым самым славутым шляхам “з варагаў у грэкі”, што падрыхтаваў на гэту тэму кнігу і гатовы праз пасрэдніцтва Шведскага інстытута і Дзяржаўнага гістарычнага музея Швецыі прадоўжыць распрацоўку тэмы з калегамі з нашай краіны. У сакавіку бягучага года гэта прапанова абмяркоўвалася на сустрэчы ў Мінску, на якой і нарадзілася ідэя аб’яднання музеяў і навуковых устаноў Беларусі і краін Балтыйскага рэгіёна і поўнага збору матэрыялаў аб вікінгах. Ужо 17 мая ў Рызе сабраліся музейшчыкі і вучоныя беларусі, Латвіі, Літвы, Фінляндыі, Швецыі і Эстоніі. Быў прыняты дакумент, што атрымаў назву “Рыжская дэкларацыя”, які аб’яўляў, па сутнасці, аб аднаўленні і развіцці на новым узроўні — з улікам палітычных змяненняў у рэгіёне за апошняе дзесяцігоддзе — сувязей паміж нацыянальнымі гістарычнымі музеямі ад Балтыкі да Чорнага мора. Дырэктары гэтых музеяў падпісалі дэкларацыю, дзе, у прыватнасці, гаворыцца: “Супрацоўніцтва паміж нацыянальнымі гістарычнымі музеямі можа такса-

ма адыгрываць значную ролю ў захаванні сумеснай культурнай спадчыны і зрабіць уклад у будучыню рэгіёна”.

Пётр Хачко працягваў палажэнні рыжскага дакумента, які датычацца напрамкаў сумеснай дзейнасці. Гэта, у першую чаргу, штогадовыя сустрэчы, абмен інфармацыяй і выставачнымі планами, абмеркаванне ініцыятыў, прафесійная падтрымка. Практычна адразу пачалася рэалізацыя задуманага. Па ініцыятыве Шведскага інстытута і пры пасрэдніцтве шведскага консула ў Мінску Ларса Кармана ўпершыню арганізавана стажыроўка ў Стакгольме трох маладых супрацоўнікаў Нацыянальнага музея гісторыі і культуры, якія вытрымалі немалы конкурс. Пры гэтым шведскі бок узяў на сябе ўсе расходы. Міністэрства культуры Беларусі адобрыла гэтыя пачынанні.

Выстава “Вікінгі на Усходзе” — другі этап рэалізацыі сумеснага праекта, душой якога сталі дырэктар Дзяржаўнага гістарычнага музея Швецыі Крысціян Берг, яго намеснік Ола Ольсан і кіраўнік Нацыянальнага музея Латвіі Арніс Радзіньш. Як калісьці самі вікінгі, якіх натхняла прага да ведаў пра свет, рухаліся на Усход, так і экспазіцыя, якая раней была прадстаўлена ў

Рызе, а цяпер — у Таліне, прыедзе ў Мінск, каб затым накіравацца ва Украіну. Галоўныя экспанаты выставы — дакладныя копіі рунічных, або памінальных, камяней вікінгаў, якія, па сутнасці, уяўляюць сабой кнігі жыцця ў надпісах і малюнках. Арыгіналы так і засталіся ў прыродных умовах самой Швецыі і ўсходніх тэрыторый, напрыклад, у Адэсе. Іх каларыя фота і суправаджаюць кожны экспанат.

Пётр Хачко асабліва падкрэсліў, што “па дарозе” экспазіцыя абрасце новымі матэрыяламі, тым, што ёсць у запасніках музеяў краін, па якіх яна вандруе. Уласна, у гэтым і заключаецца галоўны сэнс новага руху “з варагаў у грэкі”. Цяпер да падрыхтоўкі беларускай часткі экспазіцыі выставы аб вікінгах далучыліся 13 музеяў нашай краіны. Толькі спіс даследчых матэрыялаў і экспанатаў, што знаходзяцца ў запасніках і навуковых “аналах”, займае ўжо некалькі старонак. Так што ў сярэдзіне кастрычніка музейшчыкаў, вучоных і проста аматараў гісторыі чакае вельмі цікавая сустрэча з мінулым стагоддзем.

На 18 кастрычніка ў Мінску назначана наступная сустрэча ўдзельнікаў “Рыжскай дэкларацыі”. Яны спадзяюцца, што на гэты раз у дыскусіях будуць удзельнічаць і калегі з Расіі і Украіны. А шведы правядуць у Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі майстар-клас.

Лідзія ПЕРАСЫПКІНА

цікава

ХАЛАДЫ — НЕ ПЕРАШКОДА ДЛЯ СТРАУСАЎ

Незвычайнай справай займаецца на сваім прыватным падвор’і жыхар Прыдзвінскага краю Уладзімір Клац. Ён разводзіць афрыканскіх страусаў. Самыя буйныя Маня і Ваня дасягнулі ўжо 100 кілаграмаў і росту 2 метры 70 сантыметраў. Афрыканскія страусы вышэйшыя за свайго беларускага гаспадара на цэлыя 90 сантыметраў.

Гаспадар плануе і далей пашыраць сваю ферму.

НА ЗДЫМКУ: Уладзімір КЛАЦ і яго выхаванцы.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

прызнанне

**ГАНАРОВЫ ЗНАК
ЗНАЙШОЎ ВУЧОНАГА**

Знак "Ганаровы грамадзянін горада Мінска" ўручаны 30 верасня лаўрэату Нобелеўскай прэміі, дырэктару Санкт-Пецярбургскага фізіка-тэхнічнага інстытута імя Іофе Жарэсу Алфёраву.

Гэта рашэнне было прынята Мінскім гарвыканкам і Мінскім гарадскім Саветам дэпутатаў працоўных яшчэ ў лютым бягучага года, але тады з-за сваёй занятасці вядомы расійскі вучоны не змог прыехаць у беларускую сталіцу. На ўрачыстым ўручэнні знака ў мінскай мэрыі піцёрскага госця віталі гарадскія ўлады, студэнты, прадстаўнікі працоўных калектываў і грамадскіх арганізацый горада. Яго бацькі родам з Беларусі. Пасля вайны ён закончыў мінскую сярэднюю школу № 42 (цяпер гэта вучэбны комплекс Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта "Гімназія — юрыдычны каледж") і паехаў вучыцца далей у Ленінград. Жарэс Алфёраў часта прыязджае на радзіму, сустракаецца з вучонамі і студэнтамі. У ходзе сёлетняга візіту ён наведаў ліцэй Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, дзе яму ўручылі дыплом ганаровага доктара галоўнай вышэйшай навучальнай установы Беларусі.

(«Мінск—Навіны»).

знак якасці

“ДРУЖБА” НЕ ПАДВЯДЗЕ

Да 118 тысяч кубічных метраў нафты ў суткі праходзіць па магістралях Гомельскага прадпрыемства транспарту нафты “Дружба”.

Гэта адзінае звяно ў Беларусі, якое звязвае расійскіх вытворцаў і заходнееўрапейскіх спажывцоў энерганосьбітаў. Працягласць магістралі па тэрыторыі Беларусі каля 500 кіламетраў. Участак НПС «Тураў» забяспечвае кругласутачную бесперабойную пастаўку нафты ад ракі Убораць Петрыкаўскага ра-

ёна да ракі Горынь Столінскага раёна.

НА ЗДЫМКУ: дваццацішасцігадовы вопыт оператора галоўнага пульту кіравання НПС “Тураў” Юрыя ЛАЗІНСКАГА дапамагае забяспечыць безаварыйную работу нафтаправода.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

дыпкур’ер

ПАСЯДЖЭННІ МВФ І СБ

У Вашынгтоне беларуская дэлегацыя пад кіраўніцтвам намесніка прэм’ер-міністра — міністра эканомікі Андрэя Кабякова прыняла ўдзел у штогадовым пасяджэнні саветаў кіраўнікоў Міжнароднага Валютнага Фонду (МВФ) і Сусветнага банка (СБ).

Асноўныя мерапрыемствы ў рамках міжнароднага форуму — абмеркаванне з прадстаўнікамі Сусветнага банка пытанняў рэалізацыі “Стратэгіі дапамогі краіне”, а таксама перагаворы з МВФ наконт умоў і тэрмінаў заключэння крэдытнага пагаднення.

З кіраўніцтвам фінансавага дэпартаменту МВФ закраліся пытанні аказання даным фінансавым інстытутам тэхнічнай дапамогі Беларусі ў распрацоўцы Падатковага кодэкса. У цэнтры ўвагі перагавораў у дэпартаменце манетарнай палітыкі МВФ былі валютна-фінансавыя аспекты Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі і магчымасць аказання МВФ тэхнічнай дапамогі ў гэтай сферы. З кіраўніцтвам статыстычнага дэпартаменту МВФ прапрацаваны далейшыя крокі па прыняцці Беларуссю міжнародных стандартаў па статыстыцы.

У ходзе сустрэчы з дырэктарам дэпартаменту Цэнтральнай і Усходняй Еўропы Міжнароднай Фінансавай Карпарацыі (МФК) Эдвардам Насімам беларуская дэлегацыя закраліся пытанні перспектывы садзейнічання МФК рэалізацыі ў Беларусі праекта па скарыстанні сеткі Інтэрнэт для развіцця прадпрыемальніцтва, працэсу прыватызацыі і паляпшэння інвестыцыйнага клімату. Запланавана рэалізацыя пры ўдзеле МФК інвестыцыйных праектаў па рэканструкцыі беларускага заводу па вытворчасці піва, а таксама стварэнні лізінгавай кампаніі пры адным з буйных банкаў Беларусі.

Адбыўся шэраг сустрэч беларускай дэлегацыі з выканаўчымі дырэктарамі МВФ ад ЗША, Германіі і Францыі, у ходзе якіх абмяркоўваліся пытанні выканання рэкамендацый выканаўчага савета МВФ у рамках кансультацый аб макразэканамічнай сітуацыі ў Беларусі, а таксама пазіцыі даных краін наконт супрацоўніцтва МВФ з Беларуссю.

У час візіту беларускай дэлегацыі ў Вашынгтон дасягнута дамоўленасць аб прыездзе ў Беларусь у студзені 2003 года місіі МВФ з мэтай падрыхтоўкі справаздачы аб макразэканамічнай сітуацыі ў Беларусі ў рамках патрабаванняў артыкула 3 Статута МВФ. На снежань бягучага года запланавана наведванне Беларусі місіяй Сусветнага банка для ўдакладнення далейшых мерапрыемстваў па рэалізацыі праекта па прадудзіленні захворвання на СНІД і туберкулёз.

У выніку праведзеных сустрэч у

Вашынгтоне вызначаны накірункі падрыхтоўкі праекта па стварэнні новай сістэмы сацыяльнай абароны насельніцтва і ліквідацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

ПАМЯЦІ МІХАІЛА ПТАШУКА

Пры садзейнічання Пасольства Рэспублікі Беларусь у Саюзнай Рэспубліцы Югаславіі ў верасні была арганізавана дэманстрацыя па двух вядучых каналах югаслаўскага тэлебачання дакументальнага фільма аб жыцці і дзейнасці беларускага рэжысёра Міхаіла Пташуга.

Прэм’ера стужкі прайшла раней у зале “Рускага дома” пры вялікай колькасці югаслаўскай грамадскасці, дыпламатаў, саратнікаў рэжысёра па кінатворчасці.

Фільм выклікаў вельмі цёплыя водгукі глядачоў, быў прыняты з вялікай цікавасцю, асабліва частка, у якой расказваецца пра паездку М.Пташуга ў Косава. Плануецца, што паказ будзе прадоўжаны па іншых каналах югаслаўскага тэлебачання на працягу кастрычніка—лістапада.

**БЕЛАРУСКІЯ ПАРЛАМЕНТАРЫ
Ў ШВЕЙЦАРЫ**

Уканы верасні ў Жэневе завяршылі сваю работу 171-я сесія Савета Міжпарламенцкага саюза і надзвычайная сесія Савета МПС, у рабоце якіх прынялі ўдзел прадстаўнікі парламентаў 140 дзяржаў, у тым ліку беларуская дэлегацыя на чале са старшынёй Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Вадзімам Паповым.

У ходзе работы кіруючых органаў МПС дэлегаты прынялі шэраг рашэнняў у адносінах рэфармавання метадаў дзейнасці Саюза, накіраваных на павышэнне яго эфектыўнасці ў зменлівай абстаноўцы ў свеце. Удзельнікі сесій прынялі таксама шэраг паправак да статута гэтай арганізацыі, якія прадманструвалі, у прыватнасці, пашырэнне ўдзелу жанчын у дзейнасці Міжпарламенцкага саюза.

У час знаходжання дэлегацыі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у Швейцарыі В.Папоў наведаў Гандлёвую палату “Швейцарыя—Беларусь” у Цюрыху і швейцарскае прадпрыемства “Рэйсхаўэр АГ”, якое з’яўляецца адным з сусветных лідэраў у сферы вытворчасці высокадакладных і высокапрадукцыйных шліфавальных станкоў. У час гутаркі з прэзідэнтам Гандлёвай палаты Робертам Цурбрыгенам адбыўся абмен думкамі аб стане і перспектывах гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва Беларусі і Швейцарыі.

Прэс-служба МЗС.

мясцовы час

ЛЮБАНСКІЯ КУЛІБІНЫ

Апошнім часам у адкрытым акцыянерным таварыстве “Любанская райаграпрамтэхніка” назіраецца сапраўдны бум тэхнічнай творчасці. Штогод укараняецца каля пяцідзiesiąці рацыяналізатарскіх прапаноў. Іх падаюць усе — ад дырэктара арганізацыі да слесара.

Яскравы прыклад. Пару гадоў таму работнікі ААТ сумесна са спецыялістамі Інстытута праблем выкарыстання прыродных рэсурсаў і экалогіі Нацыянальнай акадэміі навук спраектавалі арыгінальныя цеплагенератары. Каб запусціць гэтыя апараты ў вытворчасць, іх трэба было сертыфікаваць. Аднак на Беларускай машынавыпрабавальнай станцыі ўзор цеплагенератара не атэставалі. Адна з прычын: складана і нават небяспечна адчыняўся люк загрузачнай камеры. Праблему з бляскам вырашылі тутэйшыя зваршчыкі Аляксандр Яфрэмаў і Анатоль Міхалевіч. Яны прыдумалі дыстанцыйны механізм. Просты і надзейны!

Зусім нядаўна ў ААТ спраектавалі і зманціравалі лінію па прыгатаванні мінералізаванага грунту для цяпліц і парнікоў. За змену яна здольная фасавач у мяшкі да 10 тон прадукцыі. Сыравінай стаў торф. На Любаншчыне яго хапае: тарфянікі займаюць амаль дзве трэці тэрыторыі раёна. Мінералізаваны грунт ахвотна забіраюць гандлёвыя прадпрыемствы Салігорска, Слуцка, Бабруйска і іншых гарадоў краіны.

Але ААТ гэтым не абмежавалася. Ужо сёння арганізацыя можа пахваліцца чарговым ноўхаў. Начальнік ПМК “Сельспецмантаж” (структурнага падраздзялення райаграпрамтэхнікі) Уладзімір Змітрук і зваршчык

Сяргей Прушак прыдумалі ўстаноўку для вытворчасці драўлянага вугалю.

— Прадукцыйнасць устаноўкі, — кажа Уладзімір Міхалевіч, дэманструючы сваё дзецішча, — каля тоны таннага вугалю за тыдзень. І на ўнутраным, і на замежных рынках ён карыстаецца ўстойлівым попытам. Што ж, у арганізацыі ёсць добрая магчымасць зарабіць дадатковыя грошы. Тым у хуткім часе і зоймемся!

Пошук той самай магчымасці зарабіць дадатковыя грошы і будзіць творчую думку ў ААТ. На жаль, традыцыйныя паслугі арганізацыі прыбытку не прыносяць. Мясцовыя гаспадаркі запачылі райаграпрамтэхніцы не адзін дзесятак мільёнаў рублёў. Акрамя таго, калгасы і саўгасы з-за слабай плацежаздольнасці рэзка ўбавілі цікаўнасць да гэтых паслуг. Самавітыя вытворчыя плошчы ААТ прастойваюць. Пачаўся адток высокакваліфікаваных кадраў.

Укараненне новых ідэй дазволіла не толькі паправіць фінансавае становішча арганізацыі. У святломасці калектыву адбыўся сапраўдны рэвалюцыйны пералом. Работнікі нарэшце зразумелі, што іх інтэлект і ёсць невычарпальная крыніца прыбытку. Тут і здарыўся бум!

Да ўласных распрацовак акцыянернага таварыства можна аднесці зернеплюшчылі. Вы-

пуск іх пачаўся ў мінулым годзе. Зараз спецыялісты арганізацыі маракуюць над мадэфікацыяй сееялкі СЗУ-3,6, якая б магла па тыпу нямецкіх або французскіх весці сяўбу адразу па ворыве. Колькі паліва зберагуць такія сееялкі гаспадаркам! На тое і робіць стаўку ААТ у прагнозе попыту.

Шырока ўкараняюцца навінкі і пры рамонце сельскагаспадарчай тэхнікі, інвентару. У гэтай справе выдатна праявіліся творчыя здольнасці галоўнага інжынера ААТ Юрыя Хаміцэвіча і каваля Мікалая Трубычыка. Яны, напрыклад, прапанавалі, як і з чаго наладзіць у арганізацыі вытворчасць лемяшоў. Каштуюць тыя лемяшы крыху даражэй за заводскія, але служаць разы ў чатыры даўжэй. На рахунку ўпамнутых спецыялістаў і шэраг іншых распрацовак.

— Шкада толькі, што ў нашай краіне ледзь не поўнасцю разбурана сістэма работы з рацыяналізатарамі, — уздыхае дырэктар ААТ Уладзімір Хацяноўскі — асноўны генератар ідэй у арганізацыі. — Тую сістэму трэба тэрмінова аднаўляць, рабіць даступнай для кожнага ўмельца. І, канешне ж, неабходна, каб кожная рацпрапанова шчодро аглячалася. Менавіта такім чынам варта стымуляваць творчы пошук і схільнасць да вынаходніцтва.

У бліжэйшай перспектыве ў ААТ збіраюцца стварыць цэлы канструктарскі аддзел, каб паставіць тэхнічную творчасць на самавітую прафесійную аснову. У арганізацыі пераканы, што гэта акупіцца дадатковым прыбыткам.

Сяргей КВІТКЕВІЧ.

фестывалі

ЛАЎРЭАТЫ «БЕЛАЙ ВЕЖЫ»

У Брэсце завяршыўся VII міжнародны тэатральны фестываль “Белая Вежа”. У абласным тэатры драмы і музыкі прайшло ўзнагароджанне лаўрэатаў.

НА ЗДЫМКУ: лаўрэаты фестывалю Уладзімір КУЗНЯЦОЎ (злева) у намінацыі “Лепшая мужчынская роля сярод тэатраў лялек”, Гро-

дзенскі тэатр лялек у намінацыі “Лепшы тэатральны эксперымент” за спектакль “Пазма без слоў”, Санкт-Пецярбургскі тэатр лялек “Патудань” і Малдаўскі тэатр “Лучаферул” атрымалі Гран-пры фестывалю. Прыямалі прэмію прадстаўнікі тэатраў.
Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

гасцеўня

УСЁ ДАРОГІ ВЯДУЦЬ ДА ХРАМА?..

ГУТАРКА З ВАСІЛЁМ СЁМУХАМ

— У якім узросце вы ўпершыню ўзялі ў рукі Біблію?

— Вельмі позна — у 26 гадоў. Да таго не толькі ў руках не трымаў — я Біблію ў вочы не бачыў. Гэта была забароненая кніга. Але ў 1962 годзе мне ў Копыці адзін хлопец падарыў Біблію. Яна была старая, падраная, але саслужыла мне добрую службу. Так я пазнаёміўся з Бібліяй.

— У пэўны момант вы адчулі, што маральна гатовы да перакладу Кнігі Кніг...

— Гэтае маральнае і духоўнае высляванне ішло паступова. Першым на гэта намякнуў, пасля "Фаўста", Валодзя Караткевіч. Ён сказаў: "От каб ты, Васіль, ды яшчэ Біблію пераклаў..." "Ці ты дурны, ці ты малы, — адказаў я тады Караткевічу. — Гэта немагчыма!" Так што ў той час яшчэ пэўнасці не было. Яна прыйшла дзесьці з канцом савецкай улады. Пасля грункулі часіны так званай беларусізацыі. І тады мяне запрасіў да сябе Уладзіслаў Філарэт. І кажа: "Добра было б перакласці Біблію. І пачаць з Новага Запавету". Для мяне гэта была поўная нечаканасць! Некалькі дзён я чытаў тэксты і па дурноце сваёй падумаў, што гэта будзе даволі лёгка. Пайшоў — і згадзіўся. Уладзіслаў блаславіў мяне. Стварылі Біблійную камісію. Роля камісіі была рэдагаваць, дапамагаць і, папросту кажучы, кантраляваць маю працу. Гэта было ў 1988 годзе. Пасля, дзесьці ў 90-м, я пасварыўся з камісіяй. У нас выйшла чыста перакладчыцкая нягодзіца: прынцыпы царкоўнага і свецкага перакладчыка вельмі розныя. З камісіяй мы разышліся, і я стаў працаваць адзін, самастойна. Але мне ўсё роўна былі патрэбны пастаянныя кансультацыі царквы ў тэалагічных пытаннях. Я знайшоў сабе такіх дарадцаў, святароў з Беларускай праваслаўнай аўтакефальнай царквы Амерыкі і Канады. Гэта мітрапаліт Мікалай, які нядаўна, на вялікі жаль, памёр, і Юрка Рапекі — тэолаг з хрысціянскай пратэстанцкай місіі ў Канадзе. Усё, што я перакладаў, пасылаў ім. І там, дзе мне было незразумела, яны давалі парады. Скажам, вядомая вам малітва "Ойча наш": "и не введи нас во искушение", — зварот да Бога. Але ў Бібліі няма нідзе ніводнага прыкладу, каб Бог кагосьці спакушаў ці ўводзіў у спакусу! Як разумець гэты выраз? Вытокі памылкі мы знайшлі ў царкоўнаславянскім тэксце Кірылы і Мяфодзія. Там напісана інакш, сэнс такі: не дапусці нас да спакусы. Далей ідзе: "избави нас от лукавого". У Кірылы з Мяфодзіем напісана так: "избави нас от напасти". Напасці — гэта хваробы, пажары... А лукавы — гэта д'ябал. Зусім розныя рэчы! І такое трапляецца на кожным кроку. Тут і патрэбна дапамога тэолагаў,

крытычнай літаратуры, каментарыяў...

Калі ўжо ў гэта ўлез, дык вылезці немагчыма. Па-першае, таму, што тэксты цікавыя; па-другое, што раз ужо ўзяўся, дык трэба рабіць — чаго б гэта ні каштавала. Бачыце, зацягнулася на 14 гадоў. І я ўдзячны Богу, што на працягу гэтых 14 гадоў я не расчараваўся, захаваў здольнасць, пастаянна цікавацца да гэтай працы. Бо сярод свецкіх перакладаў ёсць такія, над якімі я папрацаваў месяц-два, а потым кінуў: абрыдла. А тут 14 гадоў... У маім жыцці былі дзве кнігі, якія засталіся мне цікавымі на ўсё жыццё: Біблія і "Фаўст".

— Але гэта — на тым адрэзку вашага жыцця, які мінуў. Што наперадзе?

— Мне рукі чэшуцца наперадзе працягваць працу над гэтымі дзюма кнігамі. "Фаўст" перавыдаваўся 4 разы. І чатыры разы я ўносіў туды папраўкі, прычым вельмі значныя. І калі будзе пяты, я зноў унесу туды папраўкі. Ідзе праца, асэнсоўванне.

— Вы казалі, што ў час перакладу Бібліі ні разу не захварэлі, нават не прастудзіліся...

— Пакуль рабіў першы варыянт — гады чатыры. Нешта ахоўвала, была нейкая дапамога.

— Калі вы вейшлі са складу той Біблійнай камісіі, не баяліся, што пасля гэтага царква не прыме пераклад?

— Над такімі рэчамі я не задумаўся, бо да таго часу ўцягнуўся ў працу і яна стала для мяне вельмі цікавай. Ёсць выдатная фраза: "Усе дарогі вядуць да храма". І гэтыя дарогі розныя: і крывыя, і больш простыя, і абходныя...

Біблійная камісія патрабавала перакладу "слова ў слова". І ў нас найшла каса на камень пры перакладзе пэўных слоў. Усе мае довады пры гэтым адкідаліся. Гэта пры перакладзе слоў "благодать", "благо", "благословить" і г.д. — такіх слоў некалькі сотняў. У рускай мове слова "благо" вельмі ўжывальнае, таму што яна сфарміравалася па формуле славянская мова + царкоўнаславянская. Гэты шлях Беларусь не закрануў. Беларуская літаратурная мова развілася іншым спосабам. Але тым не менш гэтыя словы ёсць, і іх трэба перакладаць. Я прапанаваў перакладаць так, каб было зразумела, што такое "благо". Па-руску гэта — "добро", па-беларуску — наадварот. Ва ўсіх славянскіх мовах — і польскай, і

ўкраінскай, і заходнеславянскіх — ёсць гэты карань "благо", і ўсюды ён азначае "добро". А ў беларускай гэта "зло". На гэтае размежаванне ёсць свае гістарычныя прычыны.

Да сённяшняга дня ніводзін чалавек, які гаворыць па-беларуску, не ўспрымае слова "благо" як "добро". "Зблажэў чалавек з твару" — што значыць? Схуднеў. Гэта што, добро?

Як жа ўсё гэта перакласці? Камісія прапанаваў даваць як благадаць. Тут узнікае пытанне: а як жа гэта ў арыгінале напісана, на старагрэчаскай мове? Там напісана "харіс". "Харіс" — азначае любоў. Вось што Бог даваў людзям! Вось што ёсць аснова асноў усяго — любоў! Давайце будзем перакладаць. "Благодать Божья с вами", перакласці гэтую фразу як "Добро Божае з вамі" — гэта нічога не гаворыць! "Любоў Божа" — вось што! "Усё мінецца, любоў застанеца вечна". І я прапанаваў перакладаць ад славянскага слова "міл": "мілата", "міласць" — гэта ёсць "любоў". Паставілі на галасаванне... Канешне, перамагло "благадаць". Мы не знайшлі паразумення, хоць там былі святары, філолагі, свецкія веруючыя людзі.

— Праваслаўныя перакладаюць "Іоанн", як "Іаан", католікі як "Ян". Што рабілі вы ў такіх выпадках?

— Я хацеў, каб пераклад быў прымаальны і для тых, і для іншых. Хацелася спалучыць усе традыцыі. У мяне названа "Евангелле паводле Яна". Беларус — хоць ён праваслаўны, хоць католік — выдатна разумее, хто такі Ян. Таму з тых імёнаў і геаграфічных назваў, якія зразумелыя ўсім, я браў заходнюю, каталіцкую форму. Таму ў мяне і Лукаш, і Ян, і іншыя. А тыя імёны, якія пры перакладзе іх у каталіцкую форму робяцца незразумелымі астатнім людзям, я пакідаў як ёсць. Канешне, такая непаслядоўнасць не задавальняе ні адных, ні

другіх. Будуць перавыданні — паглядзім.

— Давайце правядзем паралелі. Скарына быў свецкім чалавекам, і пераклад яго быў свецкім. Але ж і Васіль Сёмуха — свецкі чалавек. Ёсць меркаванне, што, каб перакласці Біблію, трэба замкнуцца ў кляштар, адмовіцца ад усяго, бясконца маліцца...

— Але калі ў гэтага чалавека, які замкнуўся ў кляштары і "умерщвляе плоть", не будзе філалагічных ведаў, разумення сутнасці слова, многаграннасці значэнняў гэтага слова, ён перакладзе слова ў слова. Адна справа, калі філолаг звяртаецца па дапамогу да тэолага. Іншая справа, што такі затворнік наўрад ці будзе звяртацца да філолагаў. Ён перакананы, што яму Бог даў перакладаць Біблію. Скарына быў і філолаг, і тэолаг — два ў адным. Няважна, які ў яго там быў дыплом — ён валодаў усімі гэтымі якасцямі. Але фармальна ён не быў святаром, таму яго Біблію не прызналі. А ён яшчэ дазволіў сабе такія вольнасці, за якія ў той час палілі на вогнішчах — партрэт, прадмовы, сваё імя... Між іншым, лёс Скарыны, тайна яго смерці нам да гэтага часу невядомыя. А такіх тытанаў — адзінкі: Леанарда да Вінчы, Галілей, Ламаносаў, Скарына... І пераўзыхілі іх немагчыма, хаця спаліць можна, як Джардана Бруна. Цяпер такіх — усебакова падкаваных, адукаваных, геніяльных — практычна няма.

— Усё ж — ці прызнаны царквою ваш пераклад?

— Пераклад прызнаны Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквой (дзейнічае ў замежжы, у нас не зарэгістравана. — Г.Л.), пратэстанцкай і грэкакаталіцкай царквымі. Каталіцкая царква публічна не выказвалася. Ну а Беларуская праваслаўная царква пасля ўсіх маіх учынкаў, вядома, не прызнала пераклад.

— Вы казалі: у час перакладу не былі ўпэўнены, што Кніга ўбачыць свет. Для каго ж тады ўсё рабілася?

— Для сябе. Гэта прыносіла мне асалоду, а там хай прымаюць — не прымаюць. Усе пераклады я рабіў у першую чаргу для сябе. Канешне, пасля я дамагаўся, каб гэта было надрукавана. Але сам факт выхаду кнігі не дае мне ніякай радасці. Скажы больш — крыху раздражняе. Таму што выходзіць тая ж Біблія — усё, спыняецца мая ўлада над ёю. Да моманту выхаду я ў любое імгненне могу нешта вярнуць, змяніць — зноў акунуцца ў гэты душэўны камфорт...

— Памылка ў гэтым выданні шмат?

— Ёсць няправільныя пераносы, іншыя "камп'ютэрныя" памылкі. Але ёсць і сэнсавыя. Скажам, у старажытных габрэяў было слова "сікера" — нейкі алкагольны напой. У кнізе выслоняў Саламона напісана: "Віно — глумлівае, сікера — шалёная; і кожны, хто захапляецца ім, неразумны". Гэткае старажытнае барацьба супраць алкагалізму! У выданні атрымаўся: "Віно — глумлівае, сякера — шалёная". Сэнс ёсць, але не той.

— Што з 66 біблейных кніг вам спадабалася перакладаць больш?

— Пазычаныя кнігі. Не глядзіце, якія там запісаны, на адсутнасць рыфмы. Гэта сапраўдная паззія: там ёсць своеасаблівая вобразнасць і рытміка. Скажам, кнігі, дзе апісваецца, што, прыкладам, храм быў у даўжыню столькі локцяў, у шырыню столькі локцяў — гэтыя бясконцыя апісанні тэхнічныя, інжынерныя мяне нецікавя. Эстэтычнай асалоды колькасць локцяў не дае. Таямніца біблейскіх лічбаў патрабуе асобнага грунтоўнага даследавання.

— Грошы на выданне Бібліі збіраліся не толькі ў Беларусі. Якія маеце стасункі з беларускай дыяспарай у свеце?

— Самыя добрыя. Тым больш, што да яе належыць і мая дачка Алесь, грамадзянка Амерыкі, якой я перадаў усе правы на Біблію, пакінуўшы за сабой толькі права ўносіць папраўкі ў будучых перавыданнях. Дыяспара сабрала добрую палову грошай, патрэбных для выдання. Вялікі ім за гэта дзякуй!

— Чаму вы не пішаце нічога свайго?

— Каб спакойна чытаць і Пушкіна, і Купалу, і іншых твораў, загадаў не зайздросціць, што ў іх лепш, чым у мяне. Падыходзіць да гэтага як старонні чалавек, а не як канкурэнт. Проста чытаць — і атрымліваць асалоду.

Гутарыў Глеб ЛАБАДЗЕНКА

Фота Сяргея ШАПРАНА

выстава

З ЛЮБОЎЮ ПРА СВАЮ ЗЯМЛЮ

расказвае ў выставе "Нёманскі шлях" наш фотакарэспандэнт Яўген КАЗЮЛЯ

Першым прыпынкам "Нёманскага шляху" стаў Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі. Цяпер экспазіцыя дэманструецца ў Навагрудку ў Музеі Адама Міцкевіча. Тут акрамя вельмі цікавай пастаяннай экспазіцыі, што ўтрымлівае шмат сапраўдных скарбаў, традыцыйна паказваюць сучаснае мастацтва. З-за абмежаванасці плошчы размясцілася толькі частка выставы фотамастака, але і яна дае ўяўленне аб магчымасцях аўтара: здымкі, разнастайныя па сюжэтах, тэхніцы выканання. Я.Казюля ў асноўным працуе ў жанры класічнай чорна-белай фатаграфіі. Працуе цікава: глядач упэўніваецца не

толькі ва ўласцівым майстру тонкім пачуцці кадра, але і аддае належнае яго пошукам і адкрыццям, тэхнічным і мастацкім. Аўтар знаходзіць маляўнічыя куткі роднай прыроды і, захоплены іх прыгажосцю, імкнецца перадаць нам свой настрой. Кожны адчувае любоў і цеплыню — пачуцці, што з'яўляюцца, калі бачыш яго працы. Імі прасякнуты і маляўнічыя пейзажы — узбярэжжы звлістага, імклівага, заўсёды жывога Нёмана. "Нёманскі шлях" Я.Казюлі — гэта Альбўць Якуба Коласа, старажытны Гродна. На здымках шмат вады і неба, якія ўражваюць сваёй зменлівасцю, значнасцю, часам касмічнасцю. І, вядома, "Нёманскі шлях" — гэта людзі, шчаслівыя і не вельмі. Дзеці і старыя. А пад кожным партрэтам дакладны подпіс — з імем і прозвішчам. Безыменных вёсак — з Я.Казюлі таксама не бывае. Ён умее пра-

яўляць павагу да тых, каго ці што здымае. А глядач, знаходзячыся пад ціхай і чыстай аўрай яго здымкаў, упэўніваецца, што няма значных і нязначных людзей. Ёсць толькі чалавек. І ёсць цудоўны край, які мае столькі прыгожых куточкаў, і ўсе — твае. І так хочацца, каб яны — людзі і зямля — былі больш шчаслівымі. І ім, і ёй патрэбна адно і тое ж — павага, класіфікацыя стаўленне і дзейсная любоў.

Напрыканцы хочацца дадаць, што наступным прыпынкам "Нёманскага шляху" фотакарэспандэнт плануе зрабіць Чарнаўцы (Украіна), дзе шмат беларусаў, якія, упэўнена, з задавальненнем пачуюць апавед Я.Казюлі пра Беларусь з любоўю.

Алена СПАСЮК

НА ЗДЫМКУ: Яўген КАЗЮЛЯ (злева) у час адкрыцця выставы.

спадчына

АДЗЕННЕ НАШЫХ ПРАШЧУРАЎ

Гледзячы на старадаўнія выявы князёў Вялікага княства Літоўскага, партрэты Грызельды Сапегі, Кшыштафа Весялоўскага і Януша Радзівіла ў шыкоўных строях, я заўсёды задавалася пытаннем: як апраналіся нашы яшчэ больш далёкія продкі: крывічы, дрыгавічы, радзімчы?

Здаецца, вызначыць асаблівасці адзення, упрыгажэнняў і аксесуараў у старажытныя часы магчыма, толькі даследуючы археалагічныя знаходкі. У Акадэміі навук Беларусі такіх знаходак шмат. Бронзавыя бранзалеты, пярсценкі, шыйныя грыўні, падвескі-амулеты, пацеркі і нават неверагодным чынам захаваныя кавалачкі тканіны — усе гэтыя скарбы захоўваюцца спецыялістамі ў асобных скрынках. Асабліва каштоўнымі лічацца кавалачкі тканіны, якія часам уяўляюць сабой літаральна некалькі нітак. Але яны даюць падставу меркаваць, якім чынам перапляталіся ніткі для вырабу тканін. Калі трымаеш на руцэ пацямнелыя кавалачкі, здаецца амаль неверагодным, што ўсе гэтыя рэчы дайшлі да нас ажно праз дзесяць стагоддзяў. Часта здараецца і так, што пры раскопцы курганоў строі з упрыгажэннямі захоўваюцца амаль не кранутымі часам. Але пры ўздзеянні паветра тканіна пачынае вельмі хутка разбурацца.

валі перавагу пэўным колерам. Так, берасцейскія тканіны былі карычневага, зялёнага, жоўтага, чырвонага колераў. У Навагрудку часцей чорнага, чырвонага, белага і жоўтага. Для афарбоўкі тканін выкарыстоўвалі кару і пупышкі дрэў, паллявыя кветкі, карані раслін, травы, ягады. Чорную фарбу атрымлівалі з "шарыкаў", якія восенню вырасталі на лісцях дуба, з адвару алешыны, рабіны, трылісніку, бруснічніку... Адварам лісцяў зверабоя фарбавалі льняное палатно і сукно ў чырвоныя і пясочныя тоны. Жоўтую фарбу даваў адвар чыстацелу і пупышак таполяў. Яркая-зялёную фарбу атрымлівалі з медных апілак, залітых кіслым малаком, сінюю і блакітную — з кветак валошак. Адвар ягад ажыны даваў фіялетава і малінава колеры. Чырвоны колер атрымлівалі з іржавага жалеза.

Тканіны часта ўпрыгожваліся вышыўкай. Узоры рабіліся ў выглядзе сімвалаў засеянага поля (квадрат ці ромб, падзелены на чатыры часткі з кропкай-семенем у цэнтры кожнай ячэйкі), трохкутнікаў, крыжыкаў, кольцаў, завіткаў, розных плячэнак. Акрамя вышыўкі ніткамі, была распаўсюджана вышыўка бісерам і металічнымі спіральнымі пранізкамі, бронзавымі ці сярэбранымі бляшачкамі. Людзі больш багатыя маглі дазволіць сабе вышыўку залатымі і сярэбранымі ніткамі па шоўку. Асабліва ўпрыгожваліся кайма і паясы. У той час вышыўка была сапраўдным мастацтвам. У Андрэўскім манастыры ў Кіеве нават існавала школа, дзе дзяўчаты вучыліся вышываць золатам і серабром.

Важная роля ў касцюме адводзілася паясу. Яму звычайна прыпісвалася здольнасць садзейнічаць урадлівасці. Па павер'ях, паяс аберагаў ад хвароб, перагароджваў шлях нячыстай сіле. Паясы былі скураныя, плечыныя з нітка, тканяны, шытыя з тканін, з залататканай тасьмы. Некаторыя рабіліся на падкладцы з кары ці лубу. Большасць паясоў зашпільвалася пры дапамозе металічных спражак. На мужчынскіх паясах звычайна насілі лірападобныя спражкі або жалезныя прамавугольныя, а на жаночых — падковападобныя спражкі-фібулы. Да паясоў на шнурках ці ланцужках падвешваліся амулеты-бразготкі, падвескі-конікі, ключыкі. Амулеты насілі як мужчыны, так і жанчыны.

Часцей за ўсё сустракаюцца бразготкі. Па павер'ях, яны лічыліся эмблемай бога Перуна і ахоўвалі людзей ад злых духаў.

Не менш значнай часткай жаночага касцюма з'яўляліся галаўныя ўборы. Яны строга падзяляліся на дзявочыя ўборы і ўборы замужніх жанчын. Адрозніваліся таксама ўборы вясковых жыхарак, гараджанак і знаці. Сярод жаночых галаўных убораў даследчыкі вылучаюць вяночкі, чапцы і ручніковыя ўборы. Вяночкі лічыліся прыдатнымі толькі для маладых дзяўчат і звычайна рабіліся з бяросты ці лубу, абцягваліся тканінай або скурай. На поўначы Беларусі часта сустракаюцца вайнагі-вяночкі з бронзавых спіральных пранізак у некалькі радоў, часам у спалучэнні з бронзавымі пласціначкамі. Спіралькі нанізваліся на лыкавыя жгуты або скураныя раменьчыкі. На патыліцы пры такіх вяночках былі бронзавыя ланцужкі, якія заканчваліся звяночкамі ці падвескамі. Галаўныя ўборы такога кшталту, лічаць даследчыкі, прыйшлі да нас з Балты. Чапцы рабіліся з тканін, скуры, лямцу, а іх аснова — з лубу ці бяросты. Багатыя гараджанкі насілі чапцы з тонкіх шаўковых тканін. Часта па нізе мяккага галаўнога ўбору ўмацоўваліся ачэлі, якія нагадвалі сённяшнія абручы. У Беларусі былі шырока распаўсюджаны шапачкі, упрыгожаныя па краі бронзавымі спіральнымі пранізкамі ў некалькі радоў або металічнымі пласцінкамі. Шапачкі дапаўнялі скроневыя кольца, якія былі этнавызначальнымі на Беларусі.

У дрыгавічанак яны былі пярсценкападобныя з зялёнымі пацеркамі, у радзімічанак — сяміпрамянёвыя, у крывічанак — дротавыя бранзалетападобныя. Скроневыя кольца, якія насілі жанчыны знатнага паходжання, называліся расны. Яны спускаліся да плеч з абодвух бакоў. Кольцы, якія насілі звычайныя гараджанкі, мелі назву колты — полыя вырабы ў выглядзе круга ці зоркі. Мяркуюцца, што ўнутр укладвалася тканіна, змочаная пахучымі масламі. Простыя гараджанкі насілі колты з бронзы, волава, больш заможныя — з серабра. Пачынаючы з XIII стагоддзя, на змену скроневым кольцам

прыйшлі завушніцы ў выглядзе дротавыя пыталніка з нанізанымі спіралькамі і пацеркамі. Насілі ад аднаго да 12 скроневых кольцаў. Па колькасці можна было вызначыць заможнасць жанчыны.

Этнавызначальнымі былі не толькі скроневыя кольца, але адзенне і ўся сістэма ўпрыгажэнняў. Характэрнай адметнасцю крывічанскага касцюма ў жанчын былі зааморфныя бранзалеты, маністы, у якіх шкляныя пацеркі чаргаваліся з металічнымі бразготкамі, шматлікасаць бранзалетаў і пярсценкаў, вітыя шыйныя грыўні, нашэнне ножыкаў на поясе ў якасці амулетаў. У крывічанак часта сустракаюцца вайнагі і галаўныя ўборы, упрыгожаныя бляшачкамі. Вызначальнай прыкметай дрыгавічоў, акрамя скроневых кольцаў, былі каралі з зерневых пацерак. У радзімічаў этнічнай асаблівасцю лічацца зоркападобныя і колападобныя спражкі, металічныя пяцілістыя падвескі, касцяныя падвескі-качачкі і падвескі-конікі, вітыя грыўні з разеткамі на канцах.

З нагрудных упрыгажэнняў самымі шматлікімі былі падвескі і амулеты. Яны рабіліся з розных металаў, косці, шыферы, бурштыну. Даволі распаўсюджанымі былі конікі і лунніцы. Лічыцца, што лунніцы былі сімваламі багіні Селены, якая апекавала дзяўчат. Таму іх насілі звычайна маладыя дзяўчаты. Выява каня звязвалася з сімвалам добра і шчасця. Былі падвескі і ў выглядзе качачак, ключыкаў, рыбы, ложкачкі, сякеры, якара. Рэдкімі лічацца падвескі-змеевікі. Такія ўпрыгажэнні былі аtryбутамі эліты. Змеевікі ўяўлялі сабой вялікія манетападобныя падвескі. На адным іх баку была кананічная хрысціянская выява, на другім — змеепадобная кампазіцыя. Сярод падвесак шмат крыжыкаў з металу, шыферу, бурштыну. Крыжыкі ў тыя часы яшчэ не былі сімваламі хрысціянства. Вельмі распаўсюджанымі яшчэ ў жалезным веку былі пацеркі. У пачатку II тысячагоддзя найбольш распаўсюджанымі былі пацеркі з рубленага бісеру, сіяга, жоўтага і чырвонага шкла.

Людміла ГУРМАН.

прэзентацыя

“ГРАЕ РАЊЦА ЗАРУ”

У Баранавічах з’явіўся пазтычны зборнік Алеся Корнева “Грае раўца зару”. З’явіўся і маланкава пачаў знікаць у руках дапытлівых аматараў паэзіі.

У цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя В.Таўлая адбылося прадстаўленне гэтай кнігі паэзіі, побач з ёю на выставе было змешчана першае выданне пазта “Услед за ластаўкай” (яго мне ў свой час не ўдалося “ухапіць”, бо так хутка яно разышлося па руках).

У зале не было дзе ўпасці яблыку. Эмацыянальна вяла вечар супрацоўніца ўстановы Валянціна Лапата. Выступіў і аўтар. Шмат было прадэкламавана яго вершаў, а песні на творы Алеся Корнева выканала пад уласны акампанемент Галіна Ярашэвіч.

Супрацоўніцы бібліятэкі і іх сябры зрабілі ўсё, каб творчая сябрына ўдалася, каб не толькі грала раўца зару, а зайграла, загучала ва ўвесь голас адметная паэзія ўрача і мастака.

Міхась МАЛІНОЎСКІ.

запашэнне

ЗДАРОЎЕ КОЖНАЙ СЯМ’І

Апошняя рэспубліканская спаборніцтва сярод спартыўных сем’яў “Тата, мама, я — спартыўная сям’я” на радзіме Янкі Купалы ў Вязынцы, прысвечанае 120-годдзю народнага паэта, прайшло пад дэвізам: “Здароўе кожнай сям’і Беларусі”.

Спаборніцтва праводзілася ўжо 9-ты раз. Яго мэты вельмі простыя: прапаганда здаровага ладу жыцця, развіцця фізічнай культуры, спорту, турызму, пазнання гістарычных мясцін Беларусі. Арганізатары спаборніцтва імкнуцца садзейнічаць замацаванню сям’і, павышэнню прэстыжнасці здароўя чалавека як нацыянальнага багацця дзяржавы.

На гэты раз у Вязынцы праводзіліся розныя камандныя спаборніцтвы: арыентаванне на мясцовасці, сямейная турыстычная эстафета, валейбол. А таксама: дартс, скачкі праз скакалку, кіданне цяжкага прадмета ў даўжыню, лажанне па канату. Акрамя таго, для ўдзельнікаў злёту было прапанавана шмат экскурсій: купалаўскі запаведнік “Вязынка”, музей Мікалая Гастэлы, этнаграфічны музей Вязынк. Праводзіўся конкурс “Спяваем сям’ёй”, атракцыён “Пара, венік і вада”, выставы, розныя кансультацыі, лекцыі па псіхалогіі. Да ўдзелу ў спаборніцтвах запрашаліся сем’і з розных куткоў Беларусі, былі таксама госці з Расіі і Літвы.

Па выніках спаборніцтваў згодна з праграмай вызначаліся камандныя і асабістыя месцы сярод удзельнікаў. Сямейныя каманды, якія занялі 1, 2 і 3 месцы ўзнагароджваліся рознымі прызамі і дыпламамі адпаведных ступеняў. Абавязковае правіла, якое павінны былі выконваць усе для захавання прыроды, здароўя, — не ўжываць алкаголь і піва, не курыць тытунь.

На наступны год арганізатары мерапрыемства збіраюцца запрасіць удзельнікаў з Польшчы, Чэхіі, Латвіі і іншых краін. Для іх будучы арганізоўвацца паездкі ў Слонім, Нясвіж, Мір і іншыя цудоўныя мясціны Беларусі.

Андрэй РАБРОЎ.

на атрыманне дзяржаўнай прэміі рэспублікі Беларусь

МАСТАК, ЯКІ МАЛЮЕ ЦІШЫНЮ

Карціны Валерыя Шкарубы заўсёды выклікаюць у мяне адчуванне цішыні, быццам у нейкі момант змаўкае ўсё. Асабліва такое здарэцца, калі бачыш працу зняншчу: ці то сярод работ іншых аўтараў, ці то саму на сабе. Падкуляе асабліва, уласцівая творам стрыманасць колераў, сюжэта. Апошні можа быць прасты і адначасова заўсёды заварожвае. Хай сабе гэта "Забутае" з недагледжанымі адзіночкі хатамі або "Дарога", "Шлях", над якімі, здаецца, падымаешся і адчуваеш нешта накшталт пачуцця палёту.

Зараз у Палацы мастацтва праходзіць выстава Валерыя Шкарубы "Спрадвечнае", назва якой аднолькавая з цыклам прадстаўленых на ёй 30 прац, вылучаных Саюзам мастакоў Беларусі і Барысаўскім выканкам (Барысаў — радзіма мастака) на атрыманне Дзяржаўнай прэміі. Гэта карціны, напісаныя ў 1997–2000 гадах. "Спрадвечнае", па Валерыю Шкарубе, — гэта тое, што было, ёсць і будзе заўсёды незалежна ад нас з вамі: зямля, неба, змена пораў года. Крыжкі адзначаюць высокі ўзровень класічнага алейнага жывапісу мастака, вытанчаны мазок яго пэндзля.

Ад сябе хочацца дадаць: гэта сапраўднае. Яго карціны не крычаць. Яны дораць здольнасць адчуваць сваю зямлю і здзіўляцца, што "Дараванне", "Непазбежнасць" жывуць у прыродзе, як і ў жыцці кожнага з нас.

Валерыя Шкаруба, паказваю-

чы свой "Першы снег", такі ціхі і такі, здавалася б, звычайны, "Сум" з тонка выпісанай кожнай травінкай (мала хто ўмее гэта рабіць так, як В.Шкаруба), запытаў: "Тужліва?" Не. Пра такія працы можна сказаць — спакойныя, якія прыміраюць са светам.

В.Шкаруба гаворыць: "Беларуская прырода ціхая. Пісаць стрыманую прыроду няпроста. Мне здаецца, што нашы мастакі спраўляюцца з больш складанай задачай, чым на поўдні. Там яркае наваколле. Прыгожа, як святочны торт. З'еў і забыў? Сальвадор Далі на гэты конт меў наогул вельмі катэгарычны погляд, лічачы, што толькі ў паўднёвых краінах можа нарадзіцца мастак. Далей больш. Ён сцвярджаў, што няма горшых каларыстаў, чым рускія. На нас, беларусаў, я думаю, гэтая думка распаўсюджваецца таксама.

Але хочацца сказаць, што мы бачым свет сваімі вачыма. У нас іншыя фарбы. У мяне нават быў

выпадак, калі мне, здаецца, у Францыі, казалі, што нам трэба спачатку набыць "добрыя" фарбы. І сапраўды, нашы фарбы з прыродных матэрыялаў. Іх колер больш натуральны. І нашы карціны, як і пейзажы, не могуць быць настолькі яркімі, як маюць, да прыкладу, мастакі Францыі. Іх фарбамі трэба шмат працаваць, каб да іх прызвычаіцца. Ды і нарадзіцца трэба там. Магчыма, для чалавека, які жыве ў Францыі, мае карціны здаюцца абясколеранымі".

Дзеля справядлівасці хочацца адзначыць, што В.Шкаруба ў сваіх замежных вандроўках піша таксама прыгожыя пейзажы. У яго майстэрні, напрыклад, вісіць некалькі грэчаскіх сюжэтаў. Іншае неба. Іншая архітэктура. "Здаецца, не мая рука, ці не так?" — пытае мастак. Гэта сапраўды так. Здзіўляе яркасць і адзначнасць колераў. І вока імкнецца "да цяпла" са сваімі, роднымі колерамі.

Нядаўна В.Шкаруба вазіў паказваць свае працы ў Германію, на самы яе поўдзень, у горад Рэнхен, што амаль на мяжы з Францыяй. Пісаў іхню прыроду. Прыемна, што там убачылі працы беларускага мастака і можа, хто не ведаў, пачулі пра прыгожы край — Беларусь. Цікава, што, упадабаўшы творчасць В.Шкарубы, перавагу пры куплі там аддаюць усё ж сюжэтам на тэму сваёй краіны. І гэта зразумела: свет цудоўны сваёй разнастайнасцю. Але мне ж таксама больш падабаецца свая прырода і яе тонкае філасофскае адлюстраванне Валерыем Шкарубам. І яшчэ мне прыемна, што ён стаў суіскальнікам Дзяржаўнай прэміі. Павінна ж дзяржава адзначаць тых, хто прыгожа стварае яе станоўчы імідж і прымушае нас паглядзець на сваю зямлю з павагай і надзеяй.

Алена СПАСЮК.

уражанні

УКРАЇНА

ШЧАСЛІВЫЯ ДНІ ЛЯ ВОЗЕРА НАРАЧ

Вось і лета прайшло... А як яно цудоўна пачыналася! Стараста Беларускай абшчыны Львоўскай вобласці Сяргей Кулікоў дамовіўся аб адпачынку групы львоўскіх дзяцей у Нацыянальным дзіцячым аздараўленчым лагеры "Зубраня" ў Мінскай вобласці. І вось мы, 20 дзяцей з Львова, у Беларусі.

Нас размеркавалі па атрадах і карпусах. У нашым былі дзеці з Беларусі, Літвы, Латвіі і Малдовы. Карпусы размешчаны ў маляўнічым кутку ля возера Нарач. Гэта вялікае возера, а вакол — сасновы лес. Прыгажосць неапісальная! Вакол возера шмат цікавых месцаў, куды мы хадзілі на экскурсіі: "Крыніца каханья", "Абрыў", "Русалкі" і іншыя. З гэтымі мясцінамі, як і з самім возерам, звязана шмат легенд.

Праўда, адпачываць нам не было калі. Кожны дзень удзельнічалі ў конкурсах, гульнях, бо ў лагеры сабраліся таленавітыя і кожны хацеў быць першым — і ў песні, і ў турызме, і ў танцах, і ў малюнках на асфальце. І нам гэта ўдалося! Да канца змены наш беларуска-ўкраінска-малдаўскі атрад па выніках усіх конкурсаў за-

няў першае месца і атрымаў вялізны салодкі прыз.

А ў канцы змены наладзілі вялікае вогнішча з печанай бульбай Смаката!

У апошнюю ноч амаль не спалі: хацелі сустрэць світанак над возерам. Аднак нам не пашанцавала з надвор'ем: світанне мы сустрэлі, толькі ўсходу сонца над Нараччу не ўбачылі: упершыню за ўвесь час адпачынку пайшоў дождж. Але настрою гэта не сапсавала.

У дзень ад'езду ліў праліўны дождж, адлюстравваючы наш настрой: і Беларусь, і мы плакалі развітаючыся.

Да спаткання, "Зубраня", у наступным годзе!

Алег ЛЯХОВЕН,

вучань 11 класа СШ № 40 Львова.

зваротная сувязь

МАЛДОВА

ЗАЎСЁДЫ ЧАКАЮ...

Пастаянна атрымліваю "Голас Радзімы". Заўсёды чакаю. Падабаецца, што ёсць розны матэрыял. Абавязкова расказваю пра працэтаннае суседзям па майстэрні.

Як мастака, асабліва зацікавілі матэрыялы Я.Леці "Жан-Анры Мюнц — даследчык Палесся". З задавальненнем перачытваю вершы Караля Вайтылы. Добрыя вершы заўсёды падабаюцца за тое, што ў некалькіх радках можна ўбачыць увесь сусвет.

Цікавыя матэрыялы пад рубрыкамі "Аўтограф", "Спорт", "Слухай сваё", "Навіны з архіва"... Любая інфармацыя карысная, бо іншая няма, акрамя вашай газеты. З цікавасцю з сынам прачыталі "Рыбка, хоць і маленькая..." В.Стомы.

Дзякуй Яўгену Казюлю за

памяць

УШАНАВАННЕ

СТАФАНІІ СТАНЮТЫ

Помнік Стафаніі Станюце ўстанавяць на магіле вядомай беларускай актрысы, народнай артысткі СССР на Маскоўскіх могілках да другой гадавіны з дня смерці.

Яна пакінула нас на 96-м годзе жыцця 6 кастрычніка 2000 года. Аўтар эскіза помніка — сталічны скульптар Уладзімір Слабодчыкаў. Паводле яго задумы, адлітая з бронзы двухметровая фігура актрысы, якая стварыла на тэатральнай сцэне, у кіно і на тэлебачанні мноства народных характараў, падымецца на гранітнай пліце, якая сімвалізуе доўгі жыццёвы і творчы шлях Стафаніі Станюты. Ветка папараці ў яе руках — сімвал нястомнай любові да жыцця. Стафанія Міхайлаўна ў памяці беларускага народа была і заўсёды застаецца гонарам нацыянальнага мастацтва. У Беларускай драматычным тэатры імя Янкі Купалы ў 1921 годзе яна дэбютавала ў ролі статысткі, а ў 1994-м выканала

"Вёску мастакоў" і "Азёраў сінх зорная калыска..."

Дай Божа вам здароўя і грошай, а працаваць мы можаце! Усяго самага найлепшага!

З павагай

Вячаслаў ІГНАЦЕНКА.

весткі з суполак

"ДОБРЫ ВЕЧАР" У АДЭСЕ

У верасні Адэса чарговы раз адзначала свой дзень нараджэння. У рамках гэтага свята гарадскімі ўладамі сумесна з Саветам прадстаўнікоў нацыянальна-культурных таварыстваў праводзіўся фестываль. Удзел у ім прынялі 22 нацыянальна-культурныя аб'яднанні з 30 дзеючых у горадзе. Кожная нацыянальная дыяспара прапанавала сваю культурную праграму: 2-3 фальклорныя нумары і стравы нацыянальнай кухні.

Беларускую дыяспару на гэты раз прадстаўляў фальклорны ансамбль "Добры вечар" з горада Рагачова Гомельскай вобласці (мастацкі кіраўнік Міхаіл Зайцаў). Па сцэнарыі фестывалю выхад беларускіх артыстаў быў спланаваны другім пасля прадстаўнікоў украінскага таварыства "Трасвіта". Якім было наша задавальненне, калі глядачы (а канцэрт праводзіўся на адкрытай пляцоўцы на вуліцы Дзержыбасаўскай) бурнымі апладысмантамі віталі з'яўленне ў прыгожых нацыянальных касцюмах самадзейных артыстаў фальклорнага ансамбля. Такімі ж апладысмантамі ацанілі і прадстаўленя на суд журы народныя песні.

Пераклад быў не патрэбны. Выкананне вясёлых беларускіх песень з элементамі сцэнак нацыянальнага эпаса выклікала захапленне ў публіцы. Радасць за землякоў, гонар за нашу Радзіму адчулі ўсе члены аб'яднання, якія прысутнічалі на фестывалі.

Па рашэнні журы ансамбль

"Добры вечар" удастоены дыпломам. Потым беларускія артысты выступалі перад адпачываючымі саанаторыя "Україна", дзе таксама былі цёпла і гасцінна сустрэты.

Прыезд па нашым запрашэнні ў Адэсу фальклорнага ансамбля "Добры вечар" і ўдзел яго ў фестывалі яшчэ раз прадэманстравалі важнасць той задачы, якую ставіць перад сабой праўленне НКАГ "Беларусь" у прапагандзе беларускай культуры,

народнай творчасці ў адэскім рэгіёне.

У гэтай сувязі хочацца выказаць удзячнасць мэру Рагачова Мікалаю Сідаровічу за садзейнічанне ў арганізацыі прыезду ў Адэсу фальклорнага ансамбля для ўдзелу ў фестывалі.

Спадзяёмся, што і Міністэрства культуры Беларусі будзе садзейнічаць наладжванню творчых кантактаў з нашай дыяспарай і перш за ўсё ў падрыхтоўцы калектыву мастацкай самадзейнасці і забеспячэнні яго неабходным творчым матэрыялам і элементамі нацыянальнай аtryбутыкі.

З павагай

Ф.КАВАЛЕВІЧ,

старшыня праўлення НКАГ "Беларусь".

Ансамбль "Добры вечар".

("Мінск—Навіны").

асоба ў бязмежжы часу

ІГНАТ ДАМЕЙКА

— СТАРОНКІ БЯГРАФІІ —

У 1846 годзе ён ужо цвёрда вырашыў вяртацца ў Еўропу, бліжэй да радзімы. Але чылійскія ўлады прасілі папрацаваць яшчэ на карысць маладой рэспублікі. Дамейка ізноў адклаў свой ад'езд. Тым больш, што яго перавялі ў сталіцу краіны Сант'яга, дзе прапанавалі пасаду прафесара хіміі і мінералогіі адкрытага ў 1843 годзе тут універсітэта. Дамейка быў запрошаны ў Сант'яга таксама і з мэтай дапамогі ў правядзенні рэформы ва ўніверсітэце, пра што ён пісаў міністру адукацыі Чылі. Універсітэт не з'яўляўся вышэйшай навучальнай установай, а выконваў функцыі нагляду і кіравання школам. Выкарыстаўшы віленскі вопыт, Дамейка адрэдагаваў праект рэформ універсітэта і школ, прыняў удзел у іх правядзенні. У 1847 годзе ён атрымаў ва ўніверсітэце кафедру хіміі, стаў членам універсітэцкай рады, займаўся навуковай і выкладчыцкай дзейнасцю.

Вучоны па-ранейшаму займаўся педагогічнай і навуковай працай. Захоплены ёю, Дамейка не абмяжоўваўся кабінетнымі сценамі, яго ўвесь час цягнула ў горы вывучаць прыроду Чылі. У 1845 годзе Дамейка адправіўся ў небяспечнае падарожжа да дзеючага вулкана Антука. Моцны вецер і патак лавы не дазволілі вучонаму дабрацца да самага крачонара. Але затое наш зямляк зрабіў першае апісанне гэтага вулкана. Калі ж ён пачуў пра вывяржэнне ў Андах вулкана, то адразу ж кінуў усё і наладзіў туды экспедыцыю. У пісьме сябрам ён расказвае: "Я першы вывучыў новы вулкан на Кэро Азуль. Цэлымі днямі хадзіў я па агромністай сальфатары, дыхаючы дымам ад згарання серы і скачучы з каменя на камень, як алень. Нікая рака, ні ручай не маглі затрымаць мяне ў вандроўцы, а ад майго молата ўсе трыццаць дзён разляталіся горы". Але як бы ні захапляла Ігната Дамейку праца, ён ні на хвіліну не пакідаў думаць пра вяртанне на радзіму.

У Какімба ён можа ажаніцца, займаецца, як усе людзі, сям'ю. Ды выгнаннік ведаў, што жаніцьба магла б стаць непераадольнай перашкодай да вяртання, і адмовіўся ад свайго намеру. І ўсё ж жыццё мацнейшае за чалавечыя планы. Усе карты змяшала Ігнату Дамейку чароўная маладая паненка Энрывета дэ Сатамаер, якая прычаравала прафесара, і вось 48-гадовы Дамейка 7 ліпеня 1850 года бярэ шлюб з 15-гадовай чылійкай. К гэтаму часу ў Дамейкі быў раскошны дом з садам на ўскраіне Сант'яга. Тут, у строгім кабінэце, была напісана большасць яго навуковых прац. Тут, ля ўтульнага каміна, збіраліся лепшыя людзі Чылі — вучоныя, дзяржаўныя дзеячы — і раіліся, што зрабіць для прагрэсу краіны. Па заданні ўрада Чылі Дамейка распрацаваў і правёў школьную рэформу, пасля чаго навучанне ў Чылі стала больш дэмакратычным і агульнадаступным.

Беларус па паходжанні, Працяг. Пачатак у №№ 38 — 40.

віленскі філаматы і запольскі гаспадар цяпер каранямі пачаў урастаць у паўднёваамерыканскую зямлю.

Яшчэ раней сябры папракалі Ігната Дамейку за тое, што ён быццам пачаў забываць родны край. На гэта беларускі выгнаннік даваў такі адказ: "Вядома ж, перарадзіцца я ніколі не здолею і спадзяюся на Бога, што я — ці ў Кардыльерах, ці ў Панарах — усё роўна памру ліцвінам..."

Ігнат Дамейка і пасля таго, як ужо моцна звязаўся з чылійскай зямлёй, як прыняў чылійскае грамадзянства, як адно за адным пайшлі ў сям'і дзеці, не пакідае надзеі вярнуцца на радзіму. 12 студзеня 1854 года ён пісаў Адаму Міцкевічу: "Калі б была магчымасць вярнуцца і паслужыць яшчэ, хоць на старасці год, свайму краю, то не ўседзеў бы, не ўседзеў бы тут, хоць я даўно ўжо стаў грамадзянінам гэтай краіны, удалалінікам маёнтка і бацькам..."

Пасля Сусветнай выставы ў Парыжы ў 1867 годзе, дзе Дамейка прадстаўляў маладую прамысловасць Чылі, яго выбралі рэктарам універсітэта ў Сант'яга. Перыядычна на гэтай пасадзе ён быў у 1867—1883 гадах.

Чорным для Ігната Дамейкі і сям'і стаў снежань 1870 года: нечакана на 36-м годзе жыцця памерла жонка. На руках у яго засталася трое дзяцей: пятнаццацігадовая дачка Аніта і два меншыя хлопцы — Герман і Казімір. Не паспеў Дамейка адысці ад смерці жонкі, як новая цяжкая вестка выбіла яго з каляны: памёр дома родны брат Казімір. 22 верасня 1872 года ён пісаў Лясковічу: "Калі прачытаў, што яго ўжо няма, то ў мяне як бы што абарвалася ў сэрцы. Па хвіліне ўспаміналася мне, калі былі мы дзецьмі, як два мае браты, больш жывога характару, не любілі дому, рыхтаваліся да вандраванняў па свеце, да далёкіх гарадоў, марылі пра прыгодніцкае жыццё, а з мяне смяяліся, што я ні аб чым іншым не думаю, як толькі пра гаспадарку, пра дом і суседзяў, і называлі мяне запечнікам. І вось — яны спакойна памерлі дома, можа на тым самым ложку, што і бацька, а дзе я складу свае косці, аднаму Богу вядома".

Затым памерлі другі брат, родная сястра, яе муж. Род Дамейкаў выміраў, застаўся ў жытых нашчадак дзядзькі Ігната — Лявон. Ігнат Дамейка балюча перажываў гэта. Усё радзей і радзей прыходзіць пісьмы з Беларусі, усё менш займаецца ён навуковай працай, узрастае туга па родным краі. У адным з пісьмаў сябру-філаматы Антону Адэнцу Дамейка піша: "Вечарамі, калі мой дом і агарод поўняцца пахам руж і лімоннай квецені і ніхто мяне не чуе, сяджу за фартэпіяна і граю тых дваццаць песень, якія запомніліся шэсцьдзесят год таму". Сярод іх былі і беларускія песні — песні таго народа, сярод якога ён рос, мужнеў, які ўсё жыццё любіў і помніў. Праз

колькі часу ў змрочных хмарах няшчасцяў бліснуў Ігнату Дамейку і прамень святла. З далёкай радзімы прынеслі яму пісьмо ад пляменніка — Казіміравага сына Лявона, які вярнуўся з Сібіры, дзе адбываў пакаранне за ўдзел у паўстанні 1863 года. У пісьме сын дарагога брата выказваў намер прыехаць да яго, пакінуўшага ўсімі Ігната Дамейкі, сюды, у Чылі, пагасціць. Гэтую нечаканую радасць сустрэчы з першым пасля многіх гадоў адзіноты родным чалавекам, якога, праўда, і ў вочы не бачыў, Дамейка чакаў з нецярплівасцю. Сустрэча з пляменнікам не толькі дала палёжку душы выгнанніку, але і ў нейкай ступені змяніла жыццё Дамейкавай сям'і. Лявон, які прабыў у гасцях каля месяца, з усім сваім маладым запалам закахаўся ў гожаў дзядзькаву дачку Аніту. Яна таксама ўпадавала хлопца. Пачалася размова пра шлюб. Як ні шкада было Дамейку, але мусіў ён аддаць дачку замуж за пляменніка, які спецыяльна прыехаў яшчэ раз па яе і забраў туды, на радзіму, у "Літву", у тую самую Жыбуртоўшчыну, дзе некалі прайшло маленства яе выгнанніка-бацькі.

Услед за дачкой ізноў пачаў парывацца туды Ігнат Дамейка: цяпер жа, здаецца, сам Бог клікаў яго на радзіму. Ён вельмі сумаваў па Айчыне, але ведаў: у Расійскай імперыі ўлады не жадаюць яго вяртання, там чакала яго ссылка. Радзіму ж ён наведваў незадоўга да смерці.

Кастусь Цвірка адзначае, што Ігнат Дамейка "апынуўся ўжо ў становішчы чалавека, які заграў у дрыгве: ледзь здолеў выцягнуць з багны адну нагу, як яшчэ больш загразла другая. Другой "нагой" для Дамейкі была яго заглыбленасць у працу, якой ён аддаў на карысць новай радзіме ўсё сваё здольнасці, з якой зрадніўся душой. Кідаць усё — азначала зноў адрываць нешта ў сэрцы.

І тут Ігната Дамейку можна зразумець: на гэты час ён стаў вельмі паважаны чалавекам у Чылі, якая многім была яму абавязана". Перш за ўсё тым, што беларускі выгнаннік, які ад прафесара і загадчыка кафедры даслужыўся да рэктара Чылійскага ўніверсітэта, рэарганізаваў усю сістэму навучання ў гэтай паўднёваамерыканскай краіне, у тым ліку і ў самім універсітэце. За ўзор узяў ён сістэму адукацыі на сваёй радзіме, сістэму, якую праводзіў у жыццё Віленскі ўніверсітэт, асяродак навучальнай акругі. Рэформа дазволіла прывабіць да навукі лепшыя інтэлектуальныя сілы Чылі, пашырыць асвету ў краі. Заслугі "Дона Ігнацыя" (так з павагай называлі яго ў Чылі) перад новай радзімай нельга пераацаніць. У адкрытай паводле яго праекта Горнай школе былі падрыхтаваны першыя нацыянальныя кадры выкладчыкаў, геолагаў, мінеролагаў. Яго вучні завяршалі адукацыю ў Еўропе і вярталіся ў Чылі, дзе займаліся педагогічнай і навука-

вай дзейнасцю, становіліся вядомымі вучонымі. Можна смела сказаць, што толькі тут, у Чылі, ва ўсёй паўнаце раскрыліся выдатныя здольнасці нашага земляка. Яго творчая думка і энергія былі невычэрпныя. Ён не толькі арганізоўваў экспедыцыі — ім нястрымна авалодала страсць першаадкрывальніка. З многімі сябрамі ён шэсць разоў падымаўся на горы, перасякаў Анды. Ён шукаў і знаходзіў новыя крыніцы сыравіны, даследаваў вулканы; ён першым убачыў лінію вечных снягоў у Заходніх Андах, і ад яго даведаліся аб шматлікіх крыніцах лячэбных вод; навука абавязана яму адкрыццём многіх мінералаў і раслін.

У сталіцы Чылі Дамейка арганізаваў службу метэаралогіі, стварыў і рэалізаваў праект новага водаправода. Упершыню ў Лацінскай Амерыцы ён увёў у Чылі метрычную сістэму мер і вагі. Дамейка займаўся бібліятэчнай справай, стварыў лімічную і горную лабараторыі, тры музеі, у тым ліку мінералагічны і этнаграфічны, сабраў розныя навуковыя калекцыі. Для даследавання прыродных багаццяў Чылі і пошукаў новых крыніц сыравіны ён арганізаваў навуковыя экспедыцыі ў пустыню Атакама і ў горы, вывучаў вулканы, неаднойчы перасякаў Анды. З гэтай мэтай ён лабываў у Бразіліі, Уругвай, Перу, Аргенціне і інш. і ўзбагаціў навуку звесткамі пра новыя расліны і мінералы ў гэтых краінах, шматлікія лекавыя крыніцы. З імем Дамейкі звязана распрацоўка навуковай асновы эксплуатацыі прыродных багаццяў. У выніку даследаванняў ён прапанаваў здабываць прамысловым спосабам некаторыя мінералы. Сам займаўся будаўніцтвам шахтаў і капальняў, здаў у эксплуатацыю некалькі капальняў па здабычы медзі, серабра, золата. Аўтарытэт нашага земляка быў бездакорны. Яго нават выбралі вярхоўным суддзёй па горных справах. Дамейка першы распачаў картаграфаванне і раянаванне географічных і геалагічных з'яў, у сваіх навуковых працах закранаў праблемы межаў географічных арэалаў.

Дамейка распрацаваў арыгінальную на той час канцэпцыю пра залежнасць прадукцыйнасці географічнага асяроддзя ад натуральных умоў: тапаграфічнага становішча краіны, геалагічнай будовы нетраў, гідраграфіі, расліннасці і інш. Свае шматлікія працы, у тым ліку падручнікі па хіміі, мінералогіі, фізіцы, Дамейка пісаў пераважна на іспанскай і французскай мовах. Выдадзены ў Чылі падручнік "Мінералогія" на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў выкарыстоўваўся ў многіх лацінаамерыканскіх краінах. Вынікі навуковых пошукаў і адкрыццяў Дамейкі апублікаваны на розных мовах, у 130 яго навуковых працах, якія прынеслі яму сусветную вядомасць і славу. Яны займалі ганаровае месца ў тагачаснай навуцы, сведчаннем

з'яўляецца выбранне Дамейкі ганаровым членам шматлікіх навуковых таварыстваў. Так, у 1875 годзе Польская акадэмія навук выбірае яго сваім правядзейным членам. Яго навуковыя паведамленні абмяркоўваліся на пасяджэннях Парыжскай акадэміі навук, публікаваліся ў навуковых часопісах Еўропы. Дамейка назаўсёды парадніўся з Чылі, быў жанаты з чылійкай, але ніколі не забываў сваю далёкую радзіму і заўсёды марыў пра яе.

Вучоны сабраў і апісаў мноства новых, невядомых навуцы мінералаў, раслін, акамянеласцей, метэарытаў. А яшчэ ён адшукаў у гарах крыніцы чыстай вады, правёў адтуль у Сант'яга водаправод, поўнасцю вырашыўшы праблему водазабеспячэння чылійскай сталіцы. У адным з афіцыйных чылійскіх друкаваных выданняў зазначалася ў 1883 годзе: "Хоць не адзін пан Дамейка даследаваў і выкладаў у Чылі прыродазнаўчыя навукі, але ніхто не зрабіў гэтак многа для іх прагрэсу і развіцця, як ён". Справа яго жыцця не прапала. "Пан Дамейка, — пісала афіцыйная чылійская газета ў тых дні, калі ён, дасягнуўшы старога ўзросту, выходзіў на адпачынак, — быў больш чым прафесарам: ён быў апосталам навукі Чылі". І сапраўды: дзесяткі таленавітых даследчыкаў, цэлыя навуковыя школы, новая сістэма народнай асветы — усё гэта ў значнай меры было вынікам працы Ігната Дамейкі. Але ні павага, ні слава не прымусілі забывць радзіму, сваіх сяброў. Не згладзілі ўражанняў маладосці ні час, ні адлегласць. З самотаю і пшчотай згадваў ён у пісьмах да сяброў наднёманскія лясы і пушчы. Да апошніх дзён жыцця Адама Міцкевіча Ігнат Іпалітавіч перапінваўся з пэтам. І не траціў надзеі, што калі-небудзь настане час новых змаганняў за свабоду. У адным з лістоў да А. Міцкевіча пісаў: "Ты, Адам, калі ўбачыш, што трэба, каб вярнуўся да вас, напішы мне толькі такія словы: "Вяртайся хутчэй", без усякіх дабаўленняў, прычын або умоў". Але гэтых слоў ён не знайшоў ні ў адным з пісьмаў А. Міцкевіча.

Цікавая дэталі, якая сведчыць аб высокім гуманізме Дамейкі. У 1884 годзе чылійцы ўзялі сталіцу Перу горад Ліму і абрабавалі мясцовы ўніверсітэт. Награбленае абсталяванне было адпраўлена Дамейку, які тады быў ужо рэктарам універсітэта ў Сант'яга. Абураны вучоны накіраваў ваеннаму камандаванню тэлеграму: "Універсітэт награбленых трафearу не прымае. Прашу неадкладна забраць рэчы назад!" За тэлеграмай паследаваў востры артыкул у мясцовай газеце, дзе кляміўся драпежніцкі акт. Пасля гэтага выпадку абураны Дамейка нават адмовіўся ад рэктарства і думаў назаўсёды пакінуць Чылі.

Мікола БАНДАРЭНКА,

вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь.

аўтограф

ГУРТ "N.R.M.": МЕМУАРЫ БУДЗЕМ ПІСАЦЬ ПАЗНЕЙ

Многім з тых, хто цікавіцца маладзёжнай музычнай культурай Беларусі, хоць трохі вядома, што самай папулярнай рок-камандай у краіне лічыцца гурт "N.R.M.". Іншыя ж ужо могуць расшыфраваць таямнічую абрэвіятуру "N.R.M." — "Незалежная Рэспубліка Мроя". Але не так многа людзей, якія памятаюць, з чаго пачынаўся феномен выканаўцаў "Аўстралійскай полькі", "Песень пра каханне", "Партызанскай", "Песні падземных жыхароў" ды "Катуй-ратуй". А пачыналася ўсё дваццаць гадоў таму, калі некалькі навучэнцаў Мінскай мастацкай вучэльні стварылі гурт "Мроя", удзельнікі якога за гэтыя гады на сваім вопыце зведалі, што такое існаванне андэграўнднага калектыву. Але, нягледзячы на перашкоды і крыўды, гурт выстаяў, змяніўшы назву і канцэпцыю, зноў радуе сваіх слухачоў энергічнымі мелодыямі і рытмімі, цудоўнымі тэкстамі па-беларуску. Усе гэтыя гады сапраўдным матарам гурта заставаўся музыкант і паэт, пра якога можна казаць без перабольшвання — культурная асоба — Лявон Вольскі. Сёння Лявон — гасць нашай рэдакцыі і дзеліцца сваімі думкамі адносна творчасці гурта "N.R.M."

— Гурту "Мроя" і яе творчай працягу — гурту "N.R.M." спаўняецца 20 гадоў. Якімі словамі ты, Лявон, мог бы адзначыць гэты шлях, ваш сённяшні стан і ваша бачанне творчай перспектывы як лепшага беларускага гурта? Што за гэты час вамі зроблена, што хацелася б яшчэ ажыццявіць?

— Калі займаешся рок-музыкай, то кожны год даводзіцца рабіць штосьці новае і на новым узроўні. Калі нават на паўгода выпадаеш з гэтай абоймы, то становіцца вельмі цяжка аднавіць свой творчы імпульс. Нам гэта добра вядома, бо ў нас была на пачатку 90-х сур'ёзная стагнацыя, якую мы пераадолелі толькі дзякуючы таму, што знайшлі шляхі, як перарабіць нашу музыку, нашу канцэпцыю, менеджмент...

Увогуле, шоу-бізнес — гэта такая мітуслівая з'ява, што ўвесь час нешта змяняецца, удасканальваецца. Таму нельга казаць, што мы зрабілі так шмат, каб можна было сядзець склаўшы рукі. Бо песні, вядома, пішуцца пад уплывам нейкага настрою, напіння. Таму складаецца ўражанне, што ўвесь час гэты ўплыў іншы, зменлівы.

Калі мы пачыналі граць у гурце "Мроя", то былі вельмі маладымі хлопцамі і беларускамоўнага року, акрамя што "Бонды", не было. Зараз ужо шмат цікавых беларускамоўных каманд. Шкада, што перспектывы гэтых выканаўцаў пакуль што не акрэсленыя, але беларускамоўны рок-рух як жывы арганізм расце, набіраецца вопыту, бывае, і на сваіх памылках.

Наконт пройдзенага "Мрояй" ды "N.R.M." шляху, то калі я праглядаю падшыўкі газет, дык робіцца жахліва ад таго, колькі было зроблена за гэты час, колькі было здзейснена задум. Але нельга ўвесь час жыць настальгіяй па мінулым, бо тады рок-музыкант не зможа працаваць. Лепей, калі падраўнікі будзем падводзіць у гадоў 55, калі я, магчыма, стану сур'ёзным літаратарам, пачну пісаць мемуары і буду азірацца на дзясяткі гады. Зараз такое рабіць рана, цяпер гурт "N.R.M." у добрай творчай форме. Лічу, што мы перажываем адзін з лепшых перыядаў у сваёй біяграфіі. Якраз рытуем новы альбом і таму напружанай працы ва ўдзельніках "N.R.M." хапае.

— Памятаю тым часам, калі

нават дзяржаўныя выданні называлі музыку гурта "Мроя" стод-рокам альбо рокам, замешаным на паганскіх матывах і рытміцы. Ці захваўся, на ваш погляд, гэты дух музыкі продкаў у творчасці гурта "N.R.M." XXI стагоддзя?

— Так, памятаю часы гэтай дыскусіі. Як ні парадасальна, тое, што граем, цяпер бліжэй па музыцы да самай першай "Мроі". Вось так у часе закальцаваліся ідэі і дух, якія несла музыка нашых продкаў. Сапраўды,

«Прыдумай сабе свой свет, прыдумай сабе сьвятло, прыдумай свой дождж і сьнег, прыдумай усё на зямлі»

сёння паганскага ў музыцы гурта "N.R.M." значна больш, асабліва гармоній. Як ні дзіўна, сёння гэтая музыка і сама плынь сталі моднымі ў свеце. Тое, што раней лічылася альтэрнатывай, сёння можна бачыць нават на камерцыйным музычным тэлебачанні.

— Гурт "N.R.M." — гэта каманда індывідуумаў ці калектыву, накіраванага вайсковага аддзела?

— Так, хутчэй мы больш падобныя на невялікае вайсковае фарміраванне. Дысцыпліна ў "N.R.M." прысутнічае: ніхто перад канцэртамі моцна не п'е, хіба што адно піва, ну два ад сілы... Такія дысцыплінаваныя адносіны складаліся гадамі. Я граў у розных музычных фармацыях і са свайго вопыту магу ўпэўнена сказаць: "N.R.M." — адна з самых дысцыплінаваных каманд ва ўсім беларускім рок-руху, які гэта ні дзіўна.

Цяжка быць сябрам у поўным сэнсе гэтага слова, калі знаёмы з чалавекам дваццаць гадоў і граеш разам у адным гурце. Таму цяпер паміж удзельнікамі больш рабочыя стасункі, бо сустрэцца разам на адпачынку, напрыклад, ужо не выпадае. Мы ж столькі гадоў разам! Таму паміж намі ўсталяваліся добразычлівыя прыяцельскія і рабочыя адносіны. Але на дзень народзінаў мы збіраемся разам...

Праўда, дваццацігоддзе нашага

гурта мы адзначаць не збіраемся, таму што не ўяўляю сабе, як, напрыклад, на мяне паглядзяць тыя пятнаццацігадовыя, хто сёння ходзіць на нашы канцэрты.

— Калі мы ўжо пачнем ваш новы альбом і як вы мяркуюце яго назваць?

— У нас ёсць некалькі варыянтаў, але я пакуль не буду казаць, як ён будзе названы. Гэта камерцыйная тайна, на жаль. Але скажу, што засталася дапісаць зусім няшмат. Акрамя гэтага, трэба вырашыць праблемы са звадзэннем, міксам, і тады дыск будзе гатовы. Але вельмі хочацца, каб у сярэдзіне восені ён быў выдадзены і адбылася яго прэзентацыя.

На новым альбоме зноў паміж песнямі будуць такія сэнасы ўставачкі—інтра, якія, хутчэй за ўсё, будуць аб'яднаны адной ідэяй. Для афармлення новага дыска будуць задзейнічаны прафесійныя дызайнеры. Магчыма, гэта будзе Міхал Анемападыстаў ці хто іншы. Мы таксама мастакі, але ў нас не заўсёды атрымліваецца гэта праца на патрэбным узроўні. Бо цяпер, калі выпускаеш дыск, трэба, каб прадукт быў дасканалым па ўсіх паказчыках, ад кропкі да кропкі.

— Лявон, чым абумоўлены нядаўні выпуск новага накладу альбома "Тры чарапахі"?

— Супрацьстаяннем пірацтва. Несумленныя камерсанты нажываюцца на гэтым дыску проста бессаромна. Схема гэтай "абдзіралаўкі" проста: выпускаецца вялікая колькасць пірацкіх дыскаў у дадатак да абумоўленага дагаворам накладу. Ніхто ж не можа дакладна падлічыць, колькі было прададзена альбомаў. Потым атрымліваецца, што гурт становіцца аб'ектам нядобрасумленнай гульні фірмаў. Мы ў такіх гульні не маем намеру гуляць!

Зараз збіраемся рабіць раскрутку менавіта гэтаму новаму накладу, бо ў продажы яшчэ ёсць і пірацкія кампакт-дыскі. І каб зацікавіць нашых слухачоў, скажу, што на гэтым дыску мы ўсталявалі мультымедычны трэк з фотаздымкамі, кліпам і іншымі цікавымі рэчамі. Плюс дыск мае дзве дзі-джэйскія версіі нашых кампазіцый — "Катуй-ратуй" ды "Катлет-матлет". Я б, канешне, раіў набываць наш варыянт "Трох чарапах"! Дый дызайн мы трохі памянчалі: блакітна-чорны колер вокладкі быў заменены на чырвона-чорны, і таму вокладка дыска стала больш дасканалай па афармленні. Пlius буклет з тэкстам.

Каб не трапляць у такія сітуацыі, каб пачала сумленна дзейнічаць такая інстытуцыя, як беларускі шоу-бізнес, музыкі вымушаны ўсё рабіць сваімі рукамі. Нельга супрацоўнічаць ні з якімі кампаніямі, якія заняты распаўсюджваннем накладу дыскаў. Трэба самім рабіць наклад, ісці да аптавікоў, самім дамаўляцца з імі, здаваць ім на распаўсюджванне, раскручваць рэкламу ў прэсе. Тады поспех гарантаваны.

— Ці можна казаць пра "N.R.M." як пра камерцыйны праект?

— Не, ні ў якім разе. Гурт "N.R.M." — праект інтуітыўны, мы робім, што нам падабаецца. Ніхто нават і не думае пра тое, што вольна гэта песня стане хітом, баевіком, а гэты твор — прахадны. Але мне вельмі ўсцешна, калі ёсць нейкі абмен энергіяй паміж музыкамі і слухачамі. Тое, што мы робім, нават работай цяжка назваць. Гэта радасць сустрэчы з тымі, хто нас разумее з першага акорда і да апошняга.

Гутарыў Анато́ль МЯЛЬГҮЙ.

Фота А.КУЛІКА.

настрой

ПОДЫХ ВОСЕНІ

Фотазьюд Яўгена Казюлі.

радавод

ШЭРАГІ ПУХАВІЦКІХ МАЙСТРОЎ РАСТУЦЬ

Да нядаўняга часу 10 пухавічан былі ўшанаваны званнем "Народны майстар": тыя, хто займаецца саломалляцтвам, вышыўкай, керамікай, працуе над вырабамі са скуры.

Зараз у шэрагі сяброў Беларускага саюза майстроў народнай творчасці прыйшло папаўненне — Васіль Карлюкевіч, жыхар вёскі Дрычын.

Майстар ужо доўгі час займаецца пляценнем з лазы. Вырабляе вазы, абажурны, пісьмовыя прыборы. Васіль Мікалаевіч прымаў уд-

зел у розных выставах, разам з іншымі землякамі трымаў справаздачу ў Мінскім абласным цэнтры народнай творчасці. Работы рупліўца лозапляцення знаходзяцца і ў экспазіцыі Пухавіцкага раённага краязнаўчага музея.

Кастусь ЛАДУЦКА.

фотафакт

ЦІХАЕ ПАЛЯВАННЕ

Селета спякотнае надвор'е ўшчэнт высушыла грыбніцу, і для аматараў збору грыбоў настала сумная пара. Не толькі баравікоў — звычайных сыраежак не знайсці. Дажды, якія прайшлі ў апошні час, далі надзею, што нешта зменіцца. З такім настроём і адправіўся я ў лес. Відаць, такіх апантаных грыбнікоў больш не знайшлося, бо цішыня ў лесе, як кажуць, звінела. Толькі недзе далёка бытаючы з сухастойні смачныя лічынкі. Ужо другая гадзіна пайшла, як я абследаю свае, звычайна ўраджайныя мясціны, а ў кошыку вецер гуляе. Натрапіў на дзесяткав апенькаў — і ўся здабыча.

З апошняй надзеяй пашыбаваў далей, каб выйсці ў сапраўдны бор, чысты ад падлеску, без бураломаў, з мяккім дываном імхоў. Тут ужо каторы год запар знаходжу рэдкі ў нашых лясах грыб-ба-

ран. Неўзабаве трапіліся два маладыя грыбы памерам з кулак. Не стаў браць, бо для такіх грыбоў гэта недаросткі. Прыкмеціў месца, прыкрыў галінкамі і пакінуў падростаць, каб праз некалькі дзён прыйсці сюды зноў. І раптам знайшоў тое, што шукаў. Грыб-прыгажун амаль на два кілаграмы прытуліўся да камля старога яліны. У кошыку адразу стала цесна. Ад доўгай хады гудзелі ногі. Але ж што з таго, калі ў руках прыемны цяжар знаходкі.

НА ЗДЫМКУ: вольна — грыб-баран.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

«Голас Радзімы»

Намеснік галоўнага рэдактара
Таццяна КУВАРЫНА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт на справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Саветце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.

Тыраж 2 093 экз. Заказ 2296. Падпісана да друку 7. 10. 2002 г. у 12.00.

Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).